

ПЛАН РАЗВОЈА ПОЉОПРИВРЕДЕ ОПШТИНЕ ЧУКАРИЦА

Етаборат израдио : OMNI GROUP BUSINESS SOLUTION д.о.о. Београд

Март 2018.

САДРЖАЈ

УВОД.....	2
МЕТОДОЛОГИЈА ИЗРАДЕ ПЛАНА.....	7
АНАЛИЗА СТАЊА.....	8
I Нормативни оквири и надлежности.....	8
II Историјске чињенице и привредна историја општине Чукарица.....	23
III Географски и демографски показатељи општине Чукарица.....	26
IV Пољопривредни показатељи општине Чукарица.....	33
V Еколошки оквири општине Чукарица.....	44
VI Спроведене активности дефинисане стратешким планом из области пољопривреде.....	56
МИСИЈА, ВИЗИЈА И ЦИЉЕВИ РАЗВОЈА ПОЉОПРИВРЕДЕ НА ОПШТИНИ ЧУКАРИЦА.....	59
АКЦИЈНИ ПЛАН.....	60
ЗАКЉУЧАК.....	63

УВОД

Развојни план пољопривреде општине Чукарица представља развојни документ јединице локалне самоуправе, који треба да укаже на детаљне правце развоја у периоду 2018. – 2022. године. Овај документ ослања се на Стратешки План општине Чукарица за период 2014- 2020. године и представља његову разраду у пракси. Развојни план привреде општине Чукарица своди се на дефинисање суштинске визије и мисије општине, те нормативне оквире које јединица локалне самоуправе као таква, треба да подржи.

Према Закону о локалној самоуправи¹ те сродним законским и подзаконским актима које третирају ову област, у члану 2. овог Закона наводи се да је „Локална самоуправа је право грађана да управљају јавним пословима од непосредног, заједничког и општег интереса за локално становништво, непосредно и преко слободно изабраних представника у јединицама локалне самоуправе, као и право и способност органа локалне самоуправе да, у границама закона, уређују послове и управљају јавним пословима који су у њиховој надлежности и од интереса за локално становништво”. Ово указује на нужну обавезу јединица локалне самоуправе да усмеравају и развијају правце развоја које су у директној корелацији са стварањем општег бољитка, бољих друштвено економских и привредних оквира грађана територије за коју су задужени.

У том смислу један од најважнијих циљева јединица локалне самоуправе управо се огледа у стварању и развијању услова за општи друштвено економски бољитак, те да дефинишу правце развоја који ће успоставити услове за економски и социјални раст и развој општина под директном надлежношћу.

Како поменути закон веома јасно дефинише оквире надлежности јединица локалне самоуправе, то се у члану 20. поменутог закона истиче следеће:

“Општина², преко својих органа, у складу с Уставом и законом:

- 1) доноси програме развоја;
- 2) доноси урбанистичке планове;
- 3) доноси буџет и завршни рачун;

¹ Закон о локалној самоуправи, Сл. гласник РС^{*}, бр. 129/2007, 83/2014 - др. закон и 101/2016 - др. закон

² Закон о локалној самоуправи, члан 20. , Сл. гласник РС^{*}, бр. 129/2007, 83/2014 - др. закон и 101/2016 - др. закон

4) утврђује стопе изворних прихода општине, као и начин и мерила за одређивање висине локалних такси и накнада;

5) уређује и обезбеђује обављање и развој комуналних делатности (пречишћавање и дистрибуција воде, пречишћавање и одвођење атмосферских и отпадних вода, производња и снабдевање паром и топлом водом, линијски градски и приградски превоз путника у друмском саобраћају, одржавање чистоће у градовима и насељима, одржавање депонија, уређивање, одржавање и коришћење пијаца, паркова, зелених, рекреационих и других јавних површина, јавних паркиралишта, јавна расвета, уређивање и одржавање гробалја и сахрањивање и др.), као и организационе, материјалне и друге услове за њихово обављање;

6) стара се о одржавању стамбених зграда и безбедности њиховог коришћења и утврђује висину накнаде за одржавање стамбених зграда;

7) спроводи поступак исељења бесправно усањених лица у станове и заједничке просторије у стамбеним зградама;

8) доноси програме уређења грађевинског земљишта, уређује и обезбеђује вршење послова уређења и коришћења грађевинског земљишта и утврђује висину накнаде за уређивање и коришћење грађевинског земљишта;

9) доноси програме и спроводи пројекте локалног економског развоја и стара се о унапређењу општег оквира за привређивање у јединици локалне самоуправе;

10) уређује и обезбеђује коришћење пословног простора којим управља, утврђује висину накнаде за коришћење пословног простора и врши надзор над коришћењем пословног простора;

11) стара се о заштити животне средине, доноси програме коришћења и заштите природних вредности и програме заштите животне средине, односно локалне акционе и санационе планове, у складу са стратешким документима и својим интересима и специфичностима и утврђује посебну накнаду за заштиту и унапређење животне средине;

12) уређује и обезбеђује обављање послова који се односе на изградњу, рехабилитацију и реконструкцију, одржавање, заштиту, коришћење, развој и управљање локалним и некатегорисаним путевима, као и улицама у насељу;

13) уређује и обезбеђује посебне услове и организацију аутокси превоза путника;

14) уређује и обезбеђује организацију превоза у линијској пловидби који се врши на територији општине, као и одређује делове обале и воденог простора на којима се могу градити хидрограђевински објекти и постављати пловни објекти;

15) оснива робне резерве и утврђује њихов обим и структуру, уз сагласност надлежног министарства, ради задовољавања потреба локалног становништва;

- 16) оснива установе и организације у области основног образовања, културе, примарне здравствене заштите, физичке културе, спорта, дечје заштите и туризма, прати и обезбеђује њихово функционисање;
- 17) оснива установе у области социјалне заштите и прати и обезбеђује њихово функционисање, даје дозволе за почетак рада установа социјалне заштите које оснивају друга правна и физичка лица, утврђује испуњеност услова за пружање услуга социјалне заштите, утврђује нормативе и стандарде за обављање делатности установа чији је оснивач, доноси прописе о правима у социјалној заштити и обавља послове државног старатеља;
- 18) организује вршење послова у вези са заштитом културних добара од значаја за општину, подстиче развој културног и уметничког стваралаштва, обезбеђује средства за финансирање и суфинансирање програма и пројеката у области културе од значаја за општину и ствара услове за рад музеја и библиотека и других установа културе чији је оснивач;
- 19) организује заштиту од елементарних и других већих непогода и заштиту од пожара и ствара услове за њихово отклањање, односно ублажавање њихових последица;
- 20) доноси основе заштите, коришћења и уређења пољопривредног земљишта и стара се о њиховом спровођењу, стара се о коришћењу пашњака и одлучује о привођењу пашњака другој култури;
- 21) уређује и утврђује начин коришћења и управљања изворима, јавним бунарима и чесмама, утврђује водопривредне услове, издаје водопривредне сагласности и водопривредне дозволе за објекте локалног значаја;
- 22) стара се и обезбеђује услове за очување, коришћење и унапређење подручја са природним лековитим својствима;
- 23) подстиче и стара се о развоју туризма на својој територији и утврђује висину боравишне таксе;
- 24) стара се о развоју и унапређењу угоститељства, занатства и трговине, уређује радно време, места на којима се могу обављати одређене делатности и друге услове за њихов рад;
- 25) управља имовином општине и користи средства у државној својини и стара се о њиховом очувању и увећању;
- 26) уређује и организује вршење послова у вези са држањем и заштитом домаћих и егзотичних животиња;
- 27) организује вршење послова правне заштите својих права и интереса;
- 28) образује органе, организације и службе за потребе општине и уређује њихову организацију и рад;

29) помаже развој различитих облика самопомоћи и солидарности са лицима са посебним потребама као и са лицима која су суштински у неједнаком положају са осталим грађанима и подстиче активности и пружа помоћ организацијама инвалида и другим социјално-хуманитарним организацијама на својој територији;

30) подстиче и помаже развој задругарства;

31) организује службу правне помоћи грађанима;

32) стара се о остваривању, заштити и унапређењу људских права и индивидуалних и колективних права припадника националних мањина и етничких група;

33) утврђује језике и писма националних мањина који су у службеној употреби на територији општине;

34) стара се о јавном информисању од локалног значаја и обезбеђује услове за јавно информисање на српском језику и језику националних мањина који се користе на територији општине, оснива телевизијске и радио-станице ради извештавања на језику националних мањина који је у општини у службеној употреби, као и ради извештавања на језику националних мањина који није у службеној употреби, када такво извештавање представља достигнути ниво мањинских права;

35) прописује прекршаје за повреде општинских прописа;

36) образује инспекцијске службе и врши инспекцијски надзор над извршењем прописа и других општих аката из надлежности општине;

37) уређује организацију и рад мировних већа;

38) уређује и обезбеђује употребу имена, грба и другог обележја општине;

39) обавља и друге послове од непосредног интереса за грађане, у складу с Уставом, законом и статутом."

Већ у првој алинеји поменутог члана Закона о локалној самоуправи наводи се обавеза и надлежност јединица локалне самоуправе на дефинисању и имплементацији развојних планова, који треба да обухвате области надлежности Општине, те да створе добре и поуздане услове за одрживи развој у свим доменима рада. Како у повереним пословима постоји значајан сегмент поверених надлежности Општине, она, као таква, постаје значајан чинилац пољопривредног развоја и утиче на његово кретање, оперативност и функционалност.

Важно је напоменути да чак две трећине територије општине Чукарица представља рурално (пољопривредно) земљиште, те да би пољопривреда општине Чукарица, требала бити значајан сегмент обраде и потенцијала. Међутим, пракса указује да су пољопривредна газдинства на

ободима града, уместо да буду значајан сегмент трговине пољопривредним производима и саме привредне активности, у пракси су маргинализована и често незаинтересована за ширење производње и пласмана. О потенцијалима ове привредне гране биће више описано у Плану развоја пољопривреде у наставку.

План развоја пољопривреде у општини Чукарица који ће бити приказан у наставку, обухватиће следеће кључне области:

1. Анализу општег стања Општине, наглашавајући се на предходне стратешке и оперативне документе који су поставили темеље развоја локалне самоуправе. Овде се пре свега мисли на документ Стратешког развоја општине из 2013. године, као и на извештај о имплементацији и мониторингу стратешког плана развоја ГО Чукарица за 2016. и 2017. годину, као и Стратегије развоја пољопривреде и руралног развоја за период 2014 – 2024 године ("Сл. гласник РС", бр. 85/2014). Овај сегмент плана треба да укаже на планиране и постављене стратешке оквире, као и области на које је потребно посебно обрадити пажњу.
2. Општи профил и потенцијал локалне заједнице који ће да укаже на тренутне и релевантне податке Општине у области пољопривреде.
3. Анализу постојећег стања пољопривреде Општине који су препознати као носиоци пољопривредног развоја општине са освртом на њихов однос према локалној самоуправи, те неопходним везама које је потребно ојачати.
4. Дефинисање циљева и праваца развоја кроз анализу постављених циљева у Стратешком плану општине и оних који су остварени у међувремену
5. Акциони план за период 2018 – 2022 године који треба да утемеље визију и мисију будућег развоја, дефинишу пројекте који ће допринети развоју пољопривреде Општине, утврђивање термин планова за реализацију пројеката, као и начина за њихову контролу имплементације, те економско друштвене ефекте који исти треба да донесу.

Закључак овог документа јесу јасне смернице праваца развоја, као и дефинисање бенефита и ризика који свака од смерница може да донесе. Све мере који ће бити предложени овим планом, треба да допринесе стварању моста између пољопривреде и привредног развоја и општине као локалне јединице управљања над јавним добрима.

Веома важан аспект у разради Плана развоја пољопривреде општине Чукарица, огледаће се и у тачном дефинисању рокова неопходних за извршење планираних активности, те утврђивању одговорних страна како за анализу иницијатива, тако и за контролу њене примене. Сваки развојни план треба да дефинише и начине на који ће се резултати мера валоризовати, те ће се у делу представљања мера дефинисати и кључни индикатори успеха сваке спроведене иницијативе.

МЕТОДОЛОГИЈА ИЗРАДЕ ПЛАНА

Методологија која је коришћена при изради овог развојног плана укључивала је два (не)зависна сегмента. Први сегмент је био прикупљање секундарних података, док је други сегмент укључивао прикупљање примарних података у вези са пољопривредом општине Чукарица.

Прикупљање секундарних података укључивало је пре свега анализу и податке из претходно спроведених стратешких и оперативних докумената (пре свега Стратешког плана општине, Стратешког плана главног града и Извештаја о имплементацији и мониторингу Стратешког плана ГО Чукарице за 2016. и 2017. годину), а потом и прикупљање података у самој општини у вези са аналитичком обрадом података у вези за пољопривредом Општине.

Прикупљање примарних података обухватило је анкетање пољопривредних газдинстава општине Чукарица, кроз структурирани упитник и непосредне интервјуе са релевантним особама. Овај сегмент анализе обухватио је и непосредан увид у потенцијал пољопривреде Општине, те утврдио актуелне прилике за унапређења.

Укрштањем података добијених кроз ова два обимна начина анализе, резултирало је предлогом мера неопходних за унапређење и развој Општине као јединице локалне самоуправе, али и као територије која својим грађанима пруже неопходну подршку за индивидуални развој али и развој локалне самоуправе као целине.

АНАЛИЗА СТАЊА

I Нормативни оквири и надлежности

Градска³ општина је део територије Града Београда у којој се врше одређени послови локалне самоуправе утврђени Статутом града. Послове градске општине врше органи градске општине. Грађани учествују у вршењу послова градске општине преко изабраних одборника у скупштину градске општине, путем грађанске иницијативе, збора грађана и референдума, у складу са Уставом, законом, Статутом града и актима градске општине.

Органи градске општине су:

- Скупштина градске општине
- Председник градске општине
- Веће градске општине
- Управа градске општине

Скупштина градске општине има од 19 до 75 одборника. Председник градске општине председава Скупштином градске општине и председник је Већа градске општине. Председника градске општине бира Скупштина градске општине из реда одборника. Веће градске општине чине председник општине, заменик председника општине и највише 11 чланова. Чланове бира Скупштина градске општине, на предлог председника градске општине.

Градске општине у саставу Града Београда су:

- Чукарица
- Нови Београд
- Палилула
- Раковица
- Савски венац
- Стари град
- Вождовац
- Врачар
- Земун

³ <http://www.beograd.rs/cir/gradska-vlast/1904-gradske-opshte/>

- Звездара
- Барајево
- Гроцка
- Лазаревац
- Младеновац
- Обреновац
- Сопот
- Сурчин

Надлежности градске општине према Статуту Града Београда подразумевају да општина :

- доноси одлуку о организацији и раду органа градске општине, буџет и завршни рачун;
- може да образује месну заједницу, по прибављеном мишљењу грађана, у складу са одлуком скупштине градске општине о начину образовања, пословима и начину финансирања послова месне заједнице;
- даје мишљење на урбанистичке планове који се доносе за њено подручје и на регионални просторни план Града;
- даје грађевинско земљиште у закуп, у складу са законом и одлуком Града, ради изградње објекта бруто површине до 800 м².
- доноси решење у првом степену за изградњу и реконструкцију објекта до 800 м² бруто површине и претварању заједничких просторија у стамбени, односно пословни простор и одлучује о постављању привремених објеката на јавним површинама (киосци и мањи монтажни објекти) у складу са одлуком и планом који доноси Град.
- спроводи поступак иселјења бесправно усељених лица у станове и заједничке просторије у стамбеним зградама;
- стара се о изградњи, одржавању, управљању и коришћењу своских, пољских и других некатегорисаних путева;
- уређује и обезбеђује коришћење пословног простора којим управља, утврђује висину накнаде за коришћење пословног простора и врши надзор над коришћењем пословног простора;
- стара се о развоју угоститељства, занатства, туризма и трговине на свом подручју;
- планира и предузима мере у случају елементарних и других непогода у градској општини и ствара услове за њихово отклањање у циљу заштите грађана и материјалних добара;
- организује вршење послова правне заштите својих права и интереса;

- штити и унапређује животну средину и стара се и обезбеђује услове за очување, коришћењу и унапређење подручја са лековитим природним својствима;
- стара се и предлаже мере за уређење и одржавање спољног изгледа стамбених и пословних објеката, зелених површина, дечјих игралишта, објеката јавне расвете и саобраћајних знакова;
- стара се о јавном обавештавању грађана о питањима од значаја за живот и рад грађана у градској општини;
- обезбеђује пружање правне помоћи грађанима за остваривање њихових права, у складу са законом;
- уређује организацију, поступање и рад мировних већа;
- образује органе, организације и службе за потребе градске општине, уређује њихову организацију и рад и оснива предузећа;
- извршава прописе и опште акте Града и градске општине.

Утађене⁴ надлежношћу Управе ГО Чукарице, као административне целине Београда, али не и носиоца функција и задатака локалне самоуправе, опредељују донекле рад у домену бољег функционисања привредних субјеката у општини. Изналазе се могућности да Управа општине, уз подршку Града Београда, Коморе, надлежних министарстава изађе из оквира одређеног надлежностима и стави се у функцију привреде у општини.

Положај општине у оквиру једног система као што је Град Београд, који је титулар својине када је у питању грађевинско и пољопривредно земљиште, креатор опште политике и праваца развоја метрополе, развоја иновација и економских знања, развоја информacionих система и капиталних пројеката, најбоље се може сагледати кроз буџетску политику и буџетско финансирање.

Уласком у нови систем буџетског финансирања, који је установљен Законом о буџетском систему, Законом о јавном дугу, Законом о јавним набавкама, Законом о финансирању локалне самоуправе, буџет градских општина добио је нови квалитет, пре свега, у смислу увођења дисциплине у области рационалног, ефикасног и наменског трошења буџетских средстава. Такође, велика и квалитетна промена која има знатног утицаја на развој једне територијалне целине, јесте пројектовање буџетске потрошње у функцији класичне, али и капиталне потрошње. Буџети општинских управа Града Београда почињу са скромним износима у делу капиталног буџета,

⁴ Стратешки план развоја градске општине Чукарица 2014 - 2020, ст 29

опредељујући се за намене и приоритете од значаја за уређење насеља и објеката и побољшање услова живота суграђана. Тzv. „програмски буџет“ још увек није добио праву форму, а поготово адекватне износе и оквири средстава да би могао бити пре свега развојни буџет. Ипак, прописане буџетске процедуре и планирање у складу са фискалном стратегијом која се доноси за текућу годину и две наредне године, затим везивање извора јавних прихода искључиво за капиталну потрошњу, као и прописана дисциплина наменског трошења средстава, свакако представљају увод у програмско буџетирање.

Једна од значајних новина које је донео Закон о буџетском систему јесте регулисање државног дуга и државних гаранција, односно питање задуживања на свим нивоима власти. У том погледу, највећа овлашћења се дају Републици, која се једино може задуживати код домаћег и иностраног повериоца у складу са Законом, односно која може да закључује уговоре о краткорочним зајмовима и да емитује хартије од вредности за финансирање дефицита текуће ликвидности. Такође, Република може давати гаранције. Законом су врло прецизно дефинисана ограничења дуга и гаранција, при чему се морају размотрити све чињенице које се односе на захтеве за рефинансирање унутрашњег дуга и финансирање буџетског дефицита, уз процену законом утврђених макроекономских индикатора.

Када је у питању задуживање локалних власти, оне се могу задуживати у делу капиталних улагања из буџета и то под строго дефинисаним критеријумима, утврђеним у Закону о јавном дугу. Ограничења дугорочног задуживања за капиталне инвестиционе расходе су следећа:

- Износ неизмиреног дугорочног задуживања не може бити већи од 50% укупно остварених текућих прихода у претходној години,
- Износ главнице и камате, која доспева у свакој години на сва неизмирена дугорочна задуживања, не може бити већи од 15% укупно остварених текућих прихода.

Општина Чукарица и поред забележеног раста јавних прихода, посебно од 2005. до 2009. године (реални пад буџетских средстава се бележи од 2009. године), није се одлучила за финансирање капиталних инвестиција из средстава кредита. Укупни пласмани банкарског сектора према јавном сектору износе пре свега 10% укупних банкарских пласмана, са занемарљивим процентом општина које нису сервисирале своје обавезе.

Међутим, главну препреку уласку у кредитне аранжмане представља висина јавних прихода у оквиру годишњег буџета (која за Чукарицу износи око 6,5 милиона евра), а затим и структура буџетских расхода где финансирање запослених чини 50% средстава буџета, а расходи капиталног буџета свега 10% буџетског оквира. Уз то, високе каматне стопе, несигурност у приливу јавних

прихода због измене буџетске политике Републике и Града којом се регулише основ и „кључ“ изворних и уступљених прихода, као и проблем гаранција, определило је буџетску политику Општине Чукарице у смислу обазривог управљања буџетом. Са стабилним нивоом текућег суфицита и примењим мерама штедње како би се надоместио пад текућих прихода узрокован рецесијом, буџет Општине, бар за сада, осликава флексибилну стратегију капиталних расхода одређених од стране Града из наменских средстава, али и из средстава класичне буџетске потрошње.

Ако се посматрају ограничења у надлежностима које има Општина када је у питању развој привреде, те пољопривреде као једне њене гране, као и ограничења у изворима за финансирање капиталних инвестиција, поставља се питање како поставити здраву и реалну основу за ангажовање општинских структура у овој области.

Потребно је развити способност локалне заједнице да обезбеди услове за настанак повољног пословног окружења у коме може доћи до значајног развоја приватног сектора у оквиру малих и средњих предузећа.

Сви учесници на финансијском тржишту могу се појавити као потенцијални инвеститори и финансијери локалне инфраструктуре. Начин њиховог улагања у локалне инвестиционе пројекте зависи од њиховог правног статуса, висине акумулације којом располажу и начина финансирања пројекта који је изабрала локална заједница. Очекује се да се на овај начин финансирања, од потенцијалних инвеститора, до краја периода за који се доноси стратешки план развоја активира и да постане битан извор средстава.

Према до сада креираном правном и институционалном оквиру, локална самоуправа се може задуживати у земљи и иностранству, у домаћој и страниј валути, за дугорочно финансирање или за рефинансирање капиталних инвестиционих расхода планираних у буџетима локалне власти. Такође, општине могу позајмити новац од финансијских институција, али и од инвеститора на тржишту капитала емисијом обвезница.

Оно што се очекује у наредном периоду свакако јесте да се у потпуности развију правни и институционални оквир за емисију обвезница (због чега до сада и нису биле у функцији) и боље и ефикасније домаће финансијско тржиште у коме централно и доминантно место заузимају индивидуални инвеститори, а не банкарски сектор.

У оквиру сваке локалне управе, што је случај и са општином Чукарица од новембра 2014. године, постоји Канцеларија за локални економски развој (КЛЕР). Надлежности Канцеларије за локални економски развој су: остваривање сарадње са организационим јединицама општинске управе, надлежним установама и институцијама на општинском, регионалном и републичком нивоу одговорним за локални економски развој (ЛЕР); припрема и надзор у реализацији пројеката од значаја за ЛЕР; припрема предлога пројеката и праћење јавних позива, конкурса како домаћих донатора тако и предприступних фондова ЕУ; подршка процесу стратешког планирања; директна подршка локалној пословној заједници; одржавање постојећих, привлачење нових и ширење локалних пословних активности; припрема и промоција инвестиционих потенцијала општине; стварање и одржавање релевантне базе података од значаја за економски развој и др.

Према Закону⁵ о пољопривреди и руралном развоју Републике Србије у члану 2 поменутог закона дефинисани су основни појмови у вези са пољопривредом и третирањем пољопривреде. У њему се наводи следеће:

- 1) пољопривреда је привредна делатност која обухвата оне делатности које су законом класификоване као пољопривреда;
- 2) пољопривредна производња јесте процес производње биљних и сточарских производа, узгој рибе, пчела, односно други облици пољопривредне производње (гајење печурака, пужева, стакленичка, пластеничка производња, гајење зачинског и лековитог биља и друго), која се обавља на пољопривредном земљишту, као и на другом земљишту или грађевинској целини који се налазе на територији Републике Србије;
- 3) пољопривредни производи јесу примарни производи и производи првог степена њихове прераде настали у пољопривредној производњи;
- 4) пољопривредно газдинство јесте производна јединица на којој привредно друштво, земљорадничка задруга, установа или друго правно лице, предузетник или пољопривредник обавља пољопривредну производњу;
- 5) породично пољопривредно газдинство јесте пољопривредно газдинство на којем физичко лице - пољопривредник заједно са члановима свог домаћинства обавља пољопривредну производњу;
- 6) носилац породичног пољопривредног газдинства јесте физичко лице - пољопривредник и предузетник који обавља пољопривредну производњу, и које је уписано у Регистар пољопривредних газдинстава, као носилац породичног пољопривредног газдинства;
- 7) члан породичног пољопривредног домаћинства јесте пунолетни члан истог домаћинства, који се стално или повремено бави радом на газдинству и који је уписан у Регистар пољопривредних газдинстава као члан породичног пољопривредног газдинства, на основу изјаве да је члан

⁵ Закон о пољопривреди и руралном развоју, Сл. гласник РС', бр. 41/2009, 10/2013 - др. закон и 101/2016

породичног пољопривредног газдинства, односно малолетни члан истог газдинства на основу изјаве родитеља, односно законског старатеља;

8) пољопривредник је носилац или члан породичног пољопривредног газдинства који се искључиво бави пољопривредном производњом;

9) подстицаји јесу средства обезбеђена у буџету Републике Србије, као и средства из других извора која се додељују пољопривредним газдинствима и другим лицима у складу са овим законом у функцији остваривања циљева пољопривредне политике;

10) пољопривредним земљишт ем сматрају се њиве, вртови, воћњаци, виногради, ливаде, пашњаци, рибњаци, трстици и мочваре, као и друго земљиште (вртаче, напуштена речна корита, земљишта обраста ниским жбунастим растињем и друго), које по својим природним и економским условима може рационално да се користи за пољопривредну производњу;

10а) инструмент за претприступну помоћ (ИПА) јесте финансијски инструмент ЕУ који подржава стратегију проширења ЕУ, чија намена је да пружи помоћ кандидатима и потенцијалним кандидатима у процесу приступања ЕУ;

10б) оквирни споразум јесте споразум између Републике Србије и Европске комисије о правилима за спровођење финансијске помоћи Европске уније Републици Србији у оквиру Инструмента за претприступну помоћ (ИПА ИИ);

10в) ИПАРД је финансијски инструмент ЕУ за претприступну помоћ руралном развоју у оквиру Инструмента за претприступну помоћ (ИПА);

10г) ИПАРД програм је програм руралног развоја у оквиру инструмента за претприступну помоћ руралном развоју (ИПАРД), који се финансира средствима претприступне помоћи ЕУ, као и из буџета Републике Србије;

10д) ИПАРД подстицаји су подстицаји руралном развоју који се додељују пољопривредним газдинствима и другим лицима у складу са ИПАРД програмом;

10ђ) пројекат јесте целокупна активност подносиоца захтева за одобравање пројекта у вези са улагањем, а састоји се од дела улагања који је прихватљив и дела који је неприхватљив за финансирање у складу са ИПАРД програмом;

10е) инвестиција је део пројекта који је прихватљив за финансирање у складу са ИПАРД програмом;

10ж) референт на цена је цена инвестиције или дела инвестиције која се утврђује на основу тржишне цене и служи за утврђивање основице за обрачун ИПАРД подстицаја;

10з) корисник ИПАРД подстицаја је лице коме је одобрен пројекат за коришћење ИПАРД подстицаја;

10и) прималац средстава је корисник ИПАРД подстицаја коме су исплаћена средства.

Када се говори о институционалним и нормативним оквирима пољопривреде, а пре свега пољопривредних газдинстава као њихових основних носилаца, пре свега треба разликовати комерцијална и некомерцијална пољопривредна газдинства. Под пољопривредним газдинством подразумевамо породичну производну јединицу која је регистрована, и која се заснива на домаћинству и приватном имању. Оно се пре свега одликује делатношћу коју обавља, а које се заснива на гајењу биљака и животиња као и на локацији на којој се налази, а која је условљена расположивим обрадивим земљиштем.

Што се тиче пољопривредног домаћинства, њега чине чланови шире или уже породице који заједнички раде на сопственом имању и баве се пољопривредном делатношћу како би задовољили своје потребе. Правилник о разврставању породичних пољопривредних газдинстава прави разлику између комерцијална и некомерцијална газдинства.

Према њему, комерцијално породично пољопривредно газдинство је газдинство које је тржишно оријентисано, које је достигло минимални укупни обим производње и чији носилац је старости до 65 година, а некомерцијално породично пољопривредно газдинство које није тржишно оријентисано и није достигло минимални укупни обим производње. Укупан обим производње збир је појединачних обима производње пољопривредног газдинства и изражава се у производним јединицама, док се појединачни обими производње добијају множењем количине производње, за сваку врсту биљне или сточарске производње са појединачним коефицијентима.

Разврставање породичних пољопривредних газдинстава на комерцијална и некомерцијална врши се на основу захтева носиоца газдинства, приликом уписа у Регистар пољопривредних газдинстава или промене података у Регистру, а након провере испуњености услова. Сваке године, након истека рока за обавезно редовно годишње ажурирање података, о начину коришћења земљишног поседа, врстама и бројном стању стоке, врши се аутоматска провера испуњености критеријума комерцијалног породичног пољопривредног газдинства.

Газдинствима која не изврше обавезно редовно годишње ажурирање података или за које се утврди да не испуњавају критеријуме за комерцијална газдинства аутоматски ће се доделити статус некомерцијалних.

Мере подршке за комерцијална и некомерцијална породична пољопривредна газдинства и укупан износ средстава, одређује се за сваку буџетску годину, на основу плана коришћења

подстицајних средстава у текућој години и Правилника о условима и начину остваривања новчаних подстицаја за развој пољопривредне и села. Комерцијална пољопривредна газдинства имају право на подношење захтева за субвенција у репроматеријалу и подизање повољних кредита, док некомерцијална газдинства имају право на неповратна средства у износу које држава одреди за текућу годину.

Законом о пољопривреди и руралном развоју образована је Управа за Аграрна плаћања којој је поменутим законом дефинисана надлежност у односу на управљање и координацију примарне пољопривредне производње у коме се наводи следеће (Закон о пољопривреди и руралном развоју, Члан 8):

Образује се Управа за аграрна плаћања, као орган управе у саставу Министарства.

Управа за аграрна плаћања (у даљем тексту: Управа) обавља следеће послове:

- 1) врши избор поступака у складу са критеријумима, механизмима и правилима утврђеним прописима за доделу подстицаја;
- 2) расписује конкурс за доделу подстицаја;
- 3) објављује јавни позив за подношење пријава за остваривање права на подстицаје са условима за коришћење права на подстицаје;
- 4) проверава испуњеност услова за одобравање и исплату средстава по захтеву за остваривање права на подстицај у складу са прописима и условима на конкурс и где је то потребно и по правилима јавних набавки;
- 5) припрема уговор о коришћењу подстицаја између Управе и корисника средстава подстицаја;
- 6) одлучује о праву на подстицаје;
- 7) врши исплату на основу оствареног права на подстицај;
- 7а) спроводи поступак за повраћај средстава у случају неиспуњења обавеза од стране корисника или неосноване исплате средстава;
- 8) врши административну контролу и контролу на лицу места;
- 9) успоставља и води рачуноводствено евидентирање обавеза и исплата;
- 10) спроводи програме међународних подстицаја пољопривредне политике у Републици Србији;
- 11) води Регистар пољопривредних газдинстава;

- 12) врши независну интерну ревизију;
- 13) доставља извештаје и анализе министру;
- 14) обавља друге послове, у складу са овим законом.

Поменути закон дефинишу се и обавезе и надлежности Регистра пољопривредних газдинстава, као и начини остваривања регистрације, који су ближе описани кроз Правилник о упису у регистар пољопривредних газдинстава и обнови регистрације, као и о условима за пасиван статус пољопривредног газдинства ("Службени гласник РС", бр. 17/2013, 102/2015, 6/2016 и 46/2017).

Овим Правилником⁶ (члан 2 поменутог Правилника) одређен је начин и процес регистрације пољопривредног газдинства у складу са Законом и пратећим актима и то:

"У Регистар се уписује пољопривредно газдинство са најмање 0,5 хектара пољопривредног земљишта на територији Републике Србије, на коме привредно друштво, земљорадничка задруга, друго правно лице као што је установа, школа, манастир, црква и друга организација (у даљем тексту: правно лице), предузетник и пољопривредник - физичко лице, обављају пољопривредну производњу.

У Регистар се може уписати и пољопривредно газдинство са мање од 0,5 хектара пољопривредног земљишта, односно друго земљиште или грађевинска целина на коме лице из 1. става овог члана обавља сточарску, виноградарску или повртарску производњу (стакленици и пластеници), односно обавља друге облике пољопривредне производње (узгој рибе, гајење печурака, пужева, пчела и др.), односно обавља прераду пољопривредних производа, односно обавља друге непољопривредне активности (своски туризам, стари занати и др.)."

Правилник, између осталог, ближе појашњава начине и облике под којим се може користити пољопривредно земљиште, те начине под којим пољопривредно газдинство може имати пасиван статус или други облик пословања, као и начине по основу којих може остварити право на помоћ и субвенције државе.

⁶ Правилник о упису у регистар пољопривредних газдинстава и обнови регистрације, као и о условима за пасиван статус пољопривредног газдинства ("Службени гласник РС", бр. 17/2013, 102/2015, 6/2016 и 46/2017)

Као подршка планском развоју пољопривреде, те усаглашавању постојећих прописа са прописима ЕУ а све у циљу испуњења услова за приступања Европској Унији, 2014. године Влада Републике Србије усваја стратешки десетогодишњи документ Стратегија пољопривреде и руралног развоја за период 2014 – 2024 године у коме наводи следеће мотиве за усвајање стратегије:

"У настојању да се што јасније трасира правац будућих реформи пољопривредног сектора у склопу спољних и унутрашњих изазова са којима се он суочава, као и да се дефинишу мере и активности за обнову и активирање развојних потенцијала руралних средина, Министарство пољопривреде и заштите животне средине (у даљем тексту: МПЗЖС) покренуло је израду стратешког документа. Резултат је Стратегија пољопривреде и руралног развоја Републике Србије за период 2014 - 2024 године (у даљем тексту: Стратегија), која као основни и дугорочни стратешки документ дефинише циљеве, приоритете и оквире политичких и институционалних реформи у области пољопривреде и руралног развоја.

Поред тога, овај документ дефинише оквир буџетске подршке (укупно и по стубовима мера), који недвосмислено одражава развојно опредељење нове Стратегије. Овим документом успоставиће се темељи нове пољопривредне политике, дефинисани у складу са принципима модерног управљања јавним политикама и на линији јасног опредељења МПЗЖС за постепено преузимање модела европске подршке пољопривреди. Свака држава има одговорност да дефинише оквир политичких и институционалних промена које доприносе ефикаснијем развоју пољопривредног сектора и благостању становника из руралних подручја. Да би ову своју улогу адекватно испунила, обавеза државе је да стабилном, дугорочном и ефикасном политиком реагује на актуелне изазове. У том смислу, израда ове стратегије мотивисана је потребом да се новим концептом пољопривредне политике реагује на унутрашње и спољне изазове, као што су:

- 1) потреба да се смањи заостајање у технолошком развоју за конкурентским земљама и омогућио ефикасније суочавање пољопривредног сектора са ефектима климатских промена;
- 2) неопходност повећања ефикасности прехранбеног ланца и конкурентности пољопривредно - прехранбеног сектора;
- 3) обезбеђивање стабилног дохотка и пословног окружења за пољопривреднике и друге предузетнике;
- 4) остваривање економских, еколошких и социјалних циљева одрживог развоја, у чему мултифункционална пољопривреда и рурални развој имају посебно место;
- 5) спремност да се одговори на захтеве произашле из процеса прикључивања Светској трговинској организацији (у даљем тексту: СТО) и Европској унији (у даљем тексту: ЕУ).

Да би успешно одговорила овим изазовима, Стратегија има за циљ да дефинише:

1. правце будућег развоја пољопривреде и прехранбене индустрије, засноване на концепту одрживог развоја, који афирмише очување животне средине и одрживо управљање природним ресурсима;

2. модел подршке који би водио ubрзавању развоја пољопривредно - прехранбеног сектора, који има значајне потенцијале за повећање обима производње и дугорочно одржив раст конкурентности у окружењу ширем од локално - регионалног;

3. правце будућих реформи пољопривредне политике и институционалног оквира, у три најважнија сегмента:

1) реформа пољопривредне политике у смислу увођења инструмената аграрне политике који омогућавају динамично реструктурирање сектора пољопривреде, ефикасно приближавање ЕУ интеграцијама путем постепеног усклађивања политике са принципима Заједничке пољопривредне политике (у даљем тексту: ЗПП) и модерну улогу државе у управљању развојем пољопривреде и руралних средина;

2) усвајање и потпуна примена законодавног оквира који омогућује правну основу како за примену саме Стратегије, тако и за усклађивање националног законодавства са ЕУ легислативом -*Acquis communautaire*;

3) институционалне реформе које би реформом постојећих и изградњом недостајућих делова институционалних структура, омогућиле остваривање стратешких циљева, ефикасну примену одабране политике и усклађивање административних структура са захтевима ЕУ.

У периоду када Република Србија ступа у нову фазу већ започетог процеса европских интеграција, овом стратегијом МПЗЖС изражава спремност и оспособљеност да перманентно, постепено и доследно преузима елементе европског модела пољопривреде и уводи их у своју политичку праксу, обезбеђујући тако у дугорочној перспективи највеће користи за српске пољопривреднике, правна лица и предузетнике, као и становнике из руралних подручја.”

Стратегија је извела закључке након опсежне анализе, који су обухватили све сегменте пољопривреде као привредне гране, који су обухватили неколико значајних целина. Општи⁸ закључак је да пољопривредни сектор и рурална подручја Републике Србије поседују значајне ресурсе, како у смислу обима тако и њихове разноврсности, што пружа значајне могућности раста производње, диверзификације производа и услуга и креирања нових, иновативних производа и пракси. Са друге стране, неопходни су озбиљни напори у структурно реформисање сектора пољопривреде и руралних средина, у смислу јачања њихове економске ефикасности и конкурентности.

а) Одрживо управљање ресурсима

Република Србија располаже природним ресурсима који су разноврсни и повољни за различите типове пољопривредне производње. Са друге стране, уситњеност посада, запустела

⁸ Стратегија пољопривреде и руралног развоја за период 2014. – 2024. ("Сл. гласник РС", бр. 85/2014)

инфраструктура, недовољна брига о водотоковима и шумама, само су неке од манифестација више деценија дугог инвестиционог занемаривања пољопривреде. Имајући у виду ефекте климатских промена, претње по природне ресурсе од загађења из пољопривреде, низак ниво примене агротехничких мера и достигнутих стандарда у производњи, извесно је да се стању ресурса мора прићи много одговорније и изнећи дугорочна и одржива решења која ће зауставити њихову даљу деградацију.

Посебно ограничење у домену заштите и унапређења стања природних ресурса представља недовољна координираност политика, неуређеност легислативе (пре свега, власничких односа), одсуство информационих база података и недовољно разграничене надлежности између појединих органа и организација.

Посебно деликатан изазов политике у наредном периоду је стварање услова за раст величине пољопривредних газдинстава, односно боље и веће искоришћености расположивих пољопривредних површина.

б) Трансфер знања и техничко-технолошки напредак

Неефикасан систем трансфера знања и технолошких решења у пракси, низак ниво улагања у нова технолошка решења и стандарде, идентификовани су као главни ограничавајући фактори раста производње и конкурентности. Велики део производње још увек је базиран на ниској употреби инпута, са малим инвестицијама у опрему и стандарде, што резултира нестабилним приносима неједначеног квалитета. Недовољна примена доступних технологија последица је неефикасних система креирања трансфера знања, али и недостатка инвестиција.

Техничко-технолошки напредак захтева обимне инвестиције у прилагођавање технологија, опреме и сортимента захтевним стандардима квалитета, добробити животиња и климатским променама. Једнако важан изазов је и унапређење знања, вештина и мотивације произвођача за прихватање иновативних техничко-технолошких решења.

в) Раст конкурентности

У ратарској производњи постоји значајан простор за раст конкурентности у домену унапређења домаћег семенарства, кроз увођење шема квалитета, развој интегралне и органске производње, као и производа са географским пореклом. Велики неискоришћени потенцијал има и производња поврћа у заштићеном простору, као и гајење лековитог биља.

Основни правац развоја воћарства и виноградарства Републике Србије огледа се у прилагођавању технологије производње насталим климатским променама, увођењу нових сорти, повећању површина под интензивним засадима и постизање квалитета који одговара стандардима иностраног и домаћег тржишта. Израда воћарске рејонизације, формирање извештајно-прогнозне службе и ПССС, образовање произвођача, увођење интегралног и органског концепта производње, успостављање производње сертификованог садног материјала и пуна имплементација регистара у виноградарству и винарству и других захтева ЕУ, основни су предуслови развоја воћарства и виноградарства Републике Србије.

Правци развоја сточарске производње морају се заснивати на освајању нових тржишта, примени стандарда за објекте за држање животиња, стандарда квалитета производа и поштовање процедура у производњи и пласману. Концентрација производње основни је предуслов за обезбеђење обима, континуитета и квалитета производа. Преоријентација производног усмерења говедарства, увођењем товних раса и система "крава - теле", изузетно је важна за просторе на којима су велике необрађене пољопривредне површине и која су ретко насељена. Побољшање генетике у сточарству и исхране основни је предуслов за повећање продуктивности, обима квалитета и конкурентности.

г) Прехранбени ланац и логистичка подршка сектору пољопривреде

Недовољна хоризонтална и вертикална интегрисаност у прехранбеном ланцу, низак ниво стандарда у процесима манипулације производима после жетве, одсуство или ниска ефикасност органа и организација и система за логистичку подршку сектору пољопривреде, основна су обележја прехранбеног ланца. Успостављање ефикасног тржишног ланца, попуњавање недостајућих делова система логистичке подршке иновативним решењима, модерним системима управљања и јачање хоризонталних и вертикалних веза, допринело би да српска пољопривреда прерасте из сировинског у модеран сектор који може да понуди робу препознатљиву по квалитету.

Најважнији изазови у развоју тржишних ланаца у предстојећем периоду су укључивање малих произвођача у модерне тржишне ланце, повећање конкуренције на нивоу производње и прераде, стварање окружења за инвестирање и имплементацију стандарда квалитета. Изградња складишних капацитета и дистрибутивних центара, информатичка подршка сектору пољопривреде и развој иновативних технолошких и управљачких механизма који би допринели стварању

производа вишег степена прераде, стварање робне марке и удруживање у различите видове асоцијација омогућило би већу сигурност пласмана и конкурентност на тржишту.

д) Развој руралних подручја и јачање социјалне структуре

Рурална подручја Републике Србије одликују се разноврсношћу пејзажа и биодиверзитета, богатом културном баштином и природним ресурсима. С друге стране, она трпе последице демографског пражњења. То је разлог њиховог развојног заостајања, присуства свих видова депривације и растућег сиромаштва. Њихова економија сведена је на експлоатацију, исцрпљивање и даљу деградацију природних ресурса, заснована је на пољопривреди и на њој наслоњеним делатностима, са малом понудом квалитетних радних места и скромним могућностима генерисања екстерних прихода.

Раст атрактивности руралних средина као примамљивих места за живот младих породица, уско је повезана са унапређењем физичке инфраструктуре, бољом доступношћу социјалних услуга, побољшањем социјалне структуре и подршком развоју предузетништва. Непоштовање специфичних потреба села и његових становника, одсуство системских и боље координисаних активности различитих актера, носи озбиљну претњу за додатно нарастање развојног јаза у односу на град.

Доступност ИПАРД средстава, јачање социјалног капитала и тржишних веза, оснажили би руралне средине и допринели њиховом одрживом развоју у будућности. Велике развојне шансе, како пољопривреде тако и руралних средина, леже у стварању ефикасног система трансфера знања, технологија и информација, као и иновативним начинима коришћења потенцијала културног наслеђа и биодиверзитета.

II Историјске чињенице и привредна историја општине Чукарица

Да⁹ је подручје Београда више пута било море, последњи пут пре осам милиона година, сведоче и трагови откривени на територији данашње Чукарице. Код Белих вода у Жаркову нађени су остаци цетотерија миоценог кита, а археолози тврде да је и у кориту Саве код Остружнице право гробље мамута, бизона, изумрлих врста носорога и јелена из прастарих времена.

Велика река, плодне низине уз њену обалу и благо заталасано запађе одувек су били погодни за станишта људи. Почев од палеолита, старијег каменог доба, постоје материјални докази да је на чукаричком тлу човек непрестано освајао природу и прилагођавао је својим све већим потребама. Претпоставке археолога да су у млађем палеолиту људи живели у крају који ће десетак хиљада година касније бити познат као Баново брдо потврђују предмети откривени у близини Саве. У време винчанске културе и чукаричко подручје било је за оно време веома насељено, а тадашњи Чукаричани размењивали су добра и са људима из удаљених крајева. Рт у Железнику, а посебно локалитет у Жаркову, посебно су значајни за реконструкцију живота у ово преисторијско доба.

Многи су трагови остали на чукаричким просторима: германски, аварски, рановизантијски, а онда све више словенски, то јест српски.

Фибуле са звездастим појачањима на луку, нађене на Чукарици, сведочанство су о гвозденом добу и присуству илирског елемента. На Чукарици, у Жаркову, Остружници, Железнику налазе се бројна налазишта која се везују за римски период. Научници посебно издвајају оно на локалитету Капели у Железнику. Ту је била вила рустика истакнутог римског грађанина Клаудија Валентинијана.

Чукарица је, као индустријско и радничко насеље, било једно од упоришта радничког и синдикалног покрета Београда и Србије.

Чукарица је добила име по друмској механи Стојка Чукара из 1850. која се налазила у подножју брега, у близини ушћа Топчидерске реке у Саву. Иако од најужег центра Београда удаљена само

⁹ <http://www.cukarica.rs/dir/o-cukarid/istorija-cukarice/>

шест километара, Чукарица је била мало насеље са око 800 становника, које је припадало Жарковачкој општини. Њеном успону допринела је изградња прве српске железничке пруге од Београда до Ниша, која је пуштена у саобраћај 1884. Предграђе се развијало дуж друма, да би се пред крај 19. века повезало са Београдом.

На падинама Кошутљака, књижевник Матија Бан подигао је 1861. летњиковачу у коме је окупљао најпознатије ондашње културне посленике. О летњиковцу се више и не зна где се тачно налазио, али по Матији Бану читав овај крај почетком 20. века добио је име Баново брдо.

Европеизација Србије после одласка Турака довела је и индустријску производњу као неминовност будућег развоја и међународне размене. На његов развој и пораст становништва велики утицај је имао раст градске привреде, када Чукарица почиње да се развија као индустријско предграђе Београда. На то је утицао све масовнији прилив осиромашених сељака, који се запошљавају као најамни радници у градској привреди. У почетку је то било невелико насеље без осветљења и воде за пиће, са две некалдрисане улице и неколико разбацаних кућа, једва проходно, нарочито у пролеће када се Сава изливала и плавила цео крај.

Прва фабрика која је 1884. подигнута на Чукарици била је фабрика за прераду коже. Водило се рачуна о избору места за изградњу индустријских погона, тако да су смештани на периферији Београда, близу реке, ради лакшег транспорта робе. Државна добра, која су тада била ненасељена, уступана су фабрикантима под повољним условима, јер је закон из 1898. давао велике повластице предузимљивим власницима капитала.

Чукарица је 1895. постала седиште Српског краљевског бродарског друштва, које је десет година касније од радионице прерасло у бродоградилуште. Између два светска рата Државна речна пловидба Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца имала је своје пловне радионице на Ади Циганлији и на Сави код Соларе. Чукарицу је посебно прославила Фабрика шећера, прва у Србији, која је почела да ради 1900. И данас постоји дрвна индустрија у Макишу, а некадашња стругара је у извесном смислу претеча моћног система обреновачких термоелектрана. Додају ли се томе "Шелово" (данас "Југопетролово") стовариште бензина, фабрике боје и фирнајса и остала индустријска предузећа, јасно је да је и пре Другог светског рата Чукарица била моћан индустријски рејон.

Развој индустрије на овој територији брзо је довео до прерастања Чукарице у самосталну општину. Остварено је то указом краља Петра и Карађорђевића од 30. децембра 1911. Нагли прираст становништва после Првог светског рата отворио је проблем изградње станова, што је довело и до појаве нехигијенских насеља.

Између два светска рата на Чукарици је подигнуто више важних индустријских објеката, као што су: Фабрика мотора (1927), Фабрика коже и обуће (1939) и Фабрика картона "Умка" (1939).

Чукарица у састав Београда улази 1930. чиме губи статус општине, а њено језгро постало је XIV београдски кварт, док су Михајловац и Баново брдо доспели у XII кварт.

После Другог светског рата, индустријски развој Чукарице се наставља, граде се многе фабрике (ИПР, "Зеленгора" ...) и развијају трговинска предузећа ("Атекс", "Баново брдо", "Антикор" ...).

Када су после Другог светског рата у Београду 1952. укинута рејони и формиране општине, ниједна од њих не носи име Чукарице, дотадашњег VII градског рејона. Тек од 1957. године, после нове реорганизације, Чукарица и именом постаје једна од општина на ужем градском подручју. Раковица се октобра 1974. одвојила као посебна општина.

Изградњом постројења у Белим водама 11. јула 1892. почела је историја модерног београдског водовода. Велики центар за пречишћавање подземне воде из рени-бунара у Љешкој улици на Бановом брду почео је да ради крајем 1961. Ада Џиганлија је велико извориште воде за пиће из рени-бунара. Најмодернији центар Београдског водовода је постројење за пречишћавање речне воде у Макишу чија је прва фаза пуштена у рад 1987.

Деценијама више него скромно радничко насеље са тек понеком кућом на спрат, Чукарица се нагло преобразила у модеран град, нарочито интензивном градњом од 1965. до 1975. Нестала су нехигијенска насеља, Радничка улица је 1966. генерално реконструисана, изграђен је надвожњак преко пруге Београд – Ниш, повезана Радничка улица са Кировљевом, реконструисана Пожешка улица, а демонтирана је пруга уског колосека. У чукаричком насељу Голф реализован је јединствен подухват - реализовани су пројекти осам познатих архитеката из разних делова света.

Нагла стамбена изградња спојила је и сеоска насеља с градом. На некадашњим њивама и пашњацима изграђене су нове градске четврти: Спортски центар, Беле воде, Церак – виногради, Јулино брдо... Границе између градских, приградских и сеоских насеља полако су нестале - пример је Жарково, које је из чисто сеоског прерасло у типично градско насеље. Расла су и развијала се и друга стара насеља ове највеће београдске општине – Железник, Макиш, Сремчица, Остружница, Умка, Руцка, Велика Моштаница и Рушањ. Нагли и интензивни пораст стамбене изградње условио је велики прилив становништва. Стамбени комплекси испресецани су зеленим оазама и парковима као обележјима савремених архитектонских израза. Изграђен је и рекреациони центар Ада Циганлија, са јединственим Савским језером, дугачким четири километра.

Из свега приказаног јасно се уочава вишевековна привредна активност општине која развојем инфраструктуре, повећавањем броја становништва и стварањем савремених услова живота и рада, постаје атрактивно подручје како за живот и рад грађана који насељавају општину Чукарица, тако и оних који у оквирима ове Општине препознају логистички, урбанистички и привредни потенцијал за остваривање сопствених делатности.

III Географски и демографски показатељи општине Чукарица

Територија¹⁰ административног подручја Града Београда, као јединствена јединица локалне самоуправе, обухвата 17 градских општина. Истовремено, према Закону о регионалном развоју, ова територија представља и Београдски регион. Урбано језгро (статистички названо насељем Београд) обухвата 10 градских општина, и то централне општине Врачар, Звездару, Нови Београд, Раковицу, Савски венац и Стари град у целини, као и делове општина Вождовац, Палилула, Земун и Чукарица.

Чукарица је, дакле, једна од 17 градских општина Београда, а њени суседи су градске општине Нови Београд, Савски венац, Раковица, Вождовац, Барајево, Обреновац и Сурчин.

¹⁰ Стратешки план развоја градске општине Чукарица 2014 - 2020, ст13

Важно је напоменути да нови инфраструктурни пројекти попут „Моста на ади“ као и обилазница су општину Чукарица у скорије време логистички добро повезали са како са граничним општинама тако и са другим градским и приградским општинама.

Слика 1: Позиција градске општине Чукарице у односу на друге градске општине Града Београда

Извор: Урбанистички план Београд, 2019.

Градска¹¹ општина Чукарица се простире на 15.650 хектара укупне површине, од чега нешто више од трећине, 5.560 хектара, чини њен градски део.

Општина обухвата следећа градска насеља: Беново Брдо, Чукаричка падина, Голф Филмски град, Кошутњак, Сунчана падина, Јулино брдо, Церак, Церак-Виногради, Беле воде, Макиш, Жарково и Железник. Ванградска насеља у саставу Чукарице су: Велика Моштаница, Остружница, Рушањ, Сремчица, Умка, Пећани и Руцка. Чине је катастарске општине: Чукарица, Велики Макиш, Велика

¹¹ Стратешки план развоја градске општине Чукарица 2014 - 2020, ст14

Мошланица, Железник, Остружница, Рушањ, Сремчица и Умка. ГО Чукарица има 11 месних заједница, од којих је 6 на градском подручју.

Чукарица се налази на магистралним правцима од Београда према западу и југозападу Србије-Савској магистралаи (М19) и Ибарској магистралаи (М22). Део обилазнице око Београда, као веза између европских путева Е70 и Е75, пролази преко територије Чукарица.

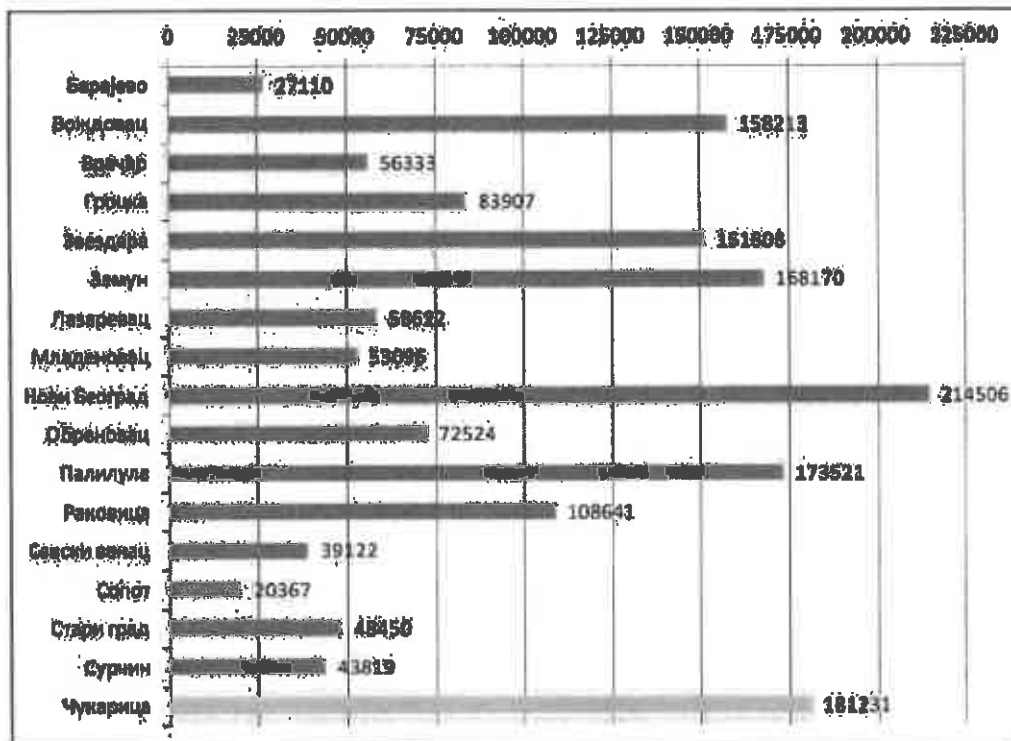
По¹² климатским карактеристикама, подручје метрополитена Београда се налази у области умерено-континенталне климе са локалним варијететима. Средње годишње осунчање и доминантна ваздушна струјања јесу индикације да се у будућности може рачунати на соларну и еолску енергију, односно на економски и еколошки значај ових потенцијала.

Чукарица припада шумадијској целини, једној од три специфичне географске целине града Београда (друге две су сремска и банатска). Чукарица је део града који, захваљујући својој позицији, величини и значају, представља доминантно метрополитенско подручје у Србији, са свим особинама града-региона, развијајући динамичну и променљиву функционално-економску територију.

Територију Градске општине Чукарице, поред импозантних природних ресурса, одликује и присуство бројних еколошки вредних ресурса, међу којима се, по свом значају за цео град, истичу: просторна целина која обухвата Макиш (заштитна зона водоизворишта Београда), подручје Аде Циганлије и Савског језера, затим просторна културно-историјска целина Кошутњак, која заједно са комплексом Хиподрома и Старе шећеране, као и суседним Топчидером, чини јединствену просторну целину. Међу мање познатим топонимима овог дела града налазе се: језеро Ракина бара у Сремчици, излетиште и ловиште Липовичка шума и друга заштићена природна добра.

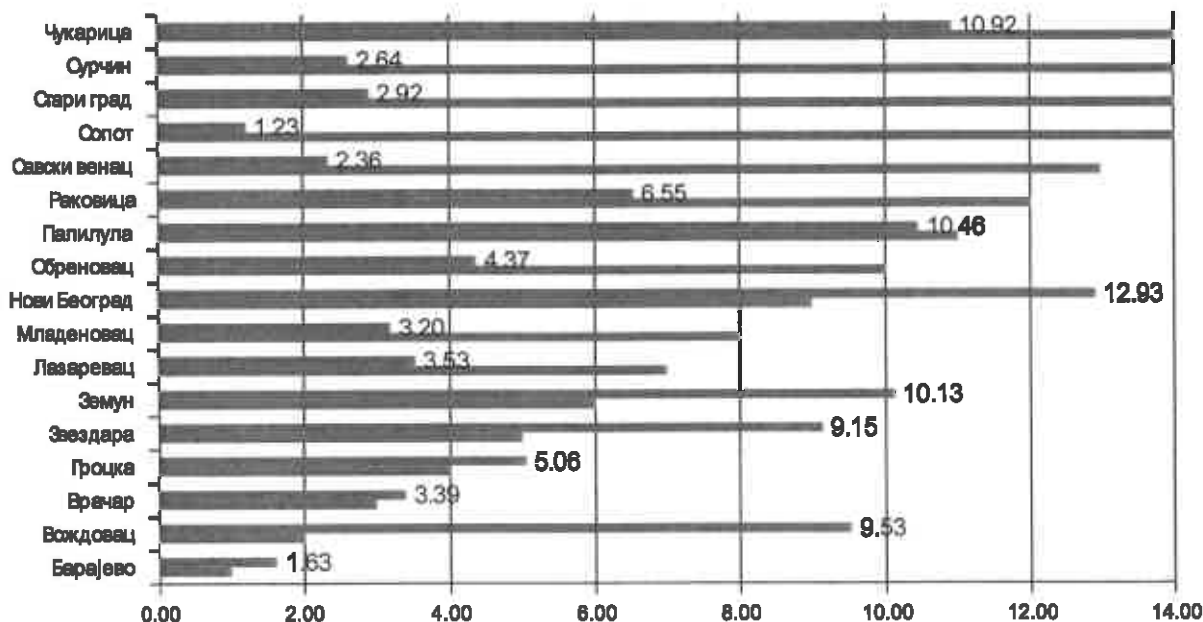
Према званичним резултатима Пописа из 2011.године, Чукарица данас има 181.231 становника, од чега 151.919 у градском насељу. У односу на резултате Пописа из 2002.године, када је Чукарица имала 168.508 становника, данас има 7,6% више становника.

¹² Стратешки план развоја градске општине Чукарица 2014 - 2020, стр15

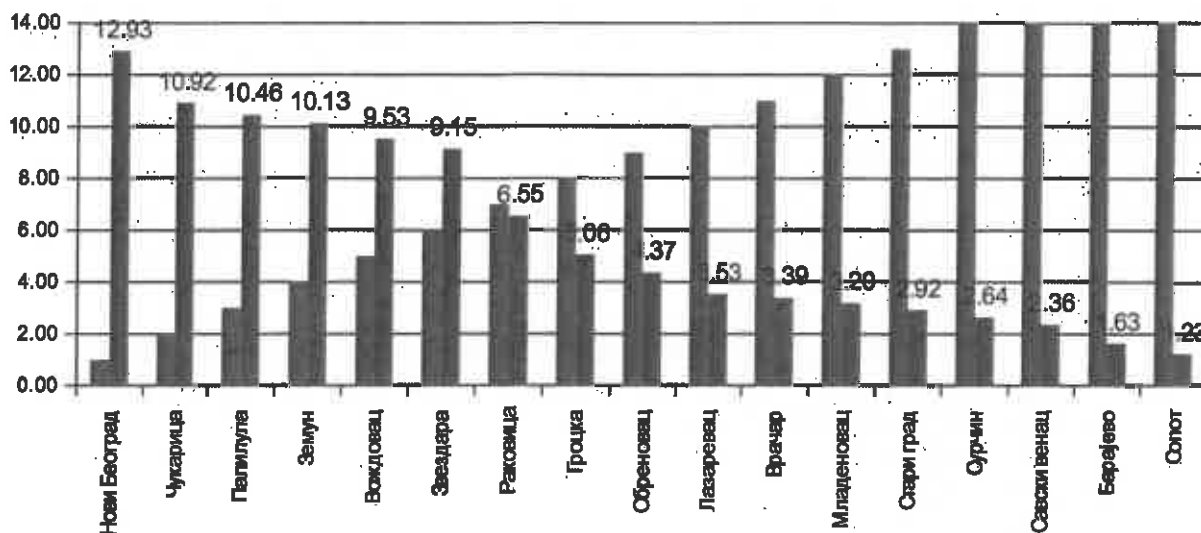

Извор: Републички завод за статистику, Београд, Општински центри за демографске податке, станова 2011. у Републици Србији

Уколико бисмо посматране односе за 2011. годину посматрали у процентуалним износима они би изгледали на следећи начин (имајући у виду % заступљеност становништва по општинама у односу на укупну популацију града Београда) :

Према овим показатељима општина Чукарица спада у скуп највећих општина града Београда имајући број становника који је насељавају. У наставку ће бити приказан однос броја становника општина Града Београда од највећих према најмањим општинама.

Као што се из приложеног графика јасно уочава, општина Чукарица је по броју становништва друга општина Града Београда. У складу са тим очекивања у вези креирања животног и привредног амбијента од стране грађана Чукарице али и грађана Београда су са правом изражена.

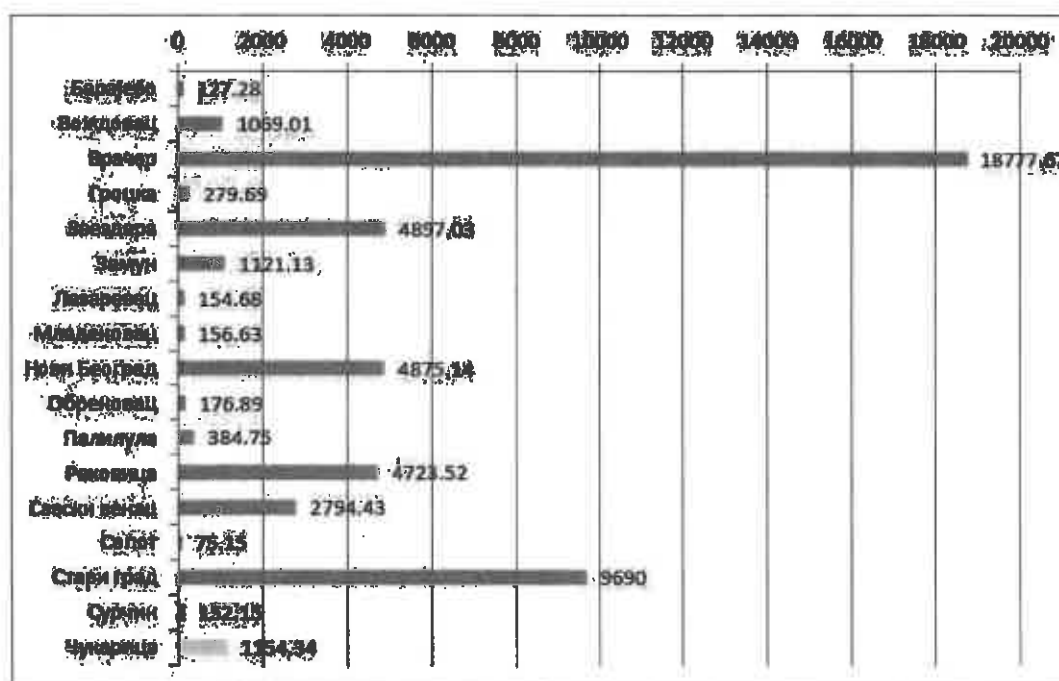
Према подацима Републичког завода за Статистику од 2016. године, на општини Чукарица живи 178.009 становника што је за 3.222 становника мање него 2011. године. Број пунолетних становника општине Чукарица, према подацима из гласачких спискова, је 168.176 становника што указује да је чак 94,5% становника општине Чукарице старије од 18 година. Ово недвосмислено указује да општина Чукарица престаје да буде атрактивно подручје за живот са породицом и децом, о чему би се требало добро замислити.

Становништво Чукарице је по националној припадности изузетно хомогено, са 91,7% Срба, док су друге етничке групе слабо заступљене (1,7% Рома, 0,6 Црногораца итд.).

По својој образовној структури, становништво Чукарице налази се изнад просека у Србији. Учешће више и високо образовних у укупној популацији Чукарице износи 24,4% (у односу на 13,9% у

Србији). Међу становништвом Чукарице које је старо 15 и више година, чак 65% становника је компјутерски писмено или делимично познаје рад на рачунару.

Потенцијал за развој представљају не само сразмерно велика територија коју Чукарица заузима (5% територије града Београда) већ и мала густина насељености у рубним деловима општине, упоредива једино са општинама Вождовац и Земун, које као и Чукарица, обухватају сразмерно велику територију ван градског језгра Београда.

Извор: Републички завод за статистику, Ланис становништва, домаћинства и станова 2011, у Републици Србији

Пројекције Републичког завода за Статистику по питању броја становника у временском периоду који је предмет овог развојног плана, указују да ће број и структура становништва 2021. године на територији Града Београда изгледати на следећи начин:

	Ниска варијанта			Средња варијанта		
	Укупно	Мушко	Женско	Укупно	Мушко	Женско
Пројекције становништва по регионима						
2021						
Београдски регион						
Укупно	1,738,712.00	819,271.00	919,440.00	1,740,362.00	820,119.00	920,243.00
0-4	91,465.00	46,949.00	44,516.00	91,960.00	47,204.00	44,757.00
5-9	90,868.00	46,568.00	44,319.00	92,046.00	47,162.00	44,884.00
10-14	82,856.00	42,532.00	40,324.00	82,857.00	42,531.00	40,326.00

15-19	79,160.00	40,628.00	38,532.00	79,159.00	40,628.00	38,531.00
20-24	83,891.00	42,068.00	41,823.00	83,891.00	42,071.00	41,821.00
25-29	109,812.00	52,763.00	57,059.00	109,813.00	52,755.00	57,058.00
30-34	125,828.00	60,283.00	65,545.00	125,827.00	60,284.00	65,543.00
35-39	138,236.00	66,869.00	71,366.00	138,234.00	66,871.00	71,363.00
40-44	137,059.00	67,083.00	69,976.00	137,058.00	67,082.00	69,975.00
45-49	124,501.00	60,296.00	64,205.00	124,503.00	60,296.00	64,209.00
50-54	110,403.00	52,958.00	57,445.00	110,405.00	52,957.00	57,448.00
55-59	106,177.00	49,393.00	56,783.00	106,175.00	49,391.00	56,784.00
60-64	109,310.00	49,153.00	60,158.00	109,311.00	49,151.00	60,159.00
65-69	120,966.00	53,073.00	67,893.00	120,968.00	53,074.00	67,895.00
70-74	100,223.00	41,537.00	58,685.00	100,223.00	41,538.00	58,685.00
75-79	52,344.00	20,850.00	31,493.00	52,342.00	20,849.00	31,493.00
80 и више	75,593.00	26,277.00	49,316.00	75,591.00	26,276.00	49,314.00

	Варијанта без миграција			Константна варијанта			Висока варијанта		
	Укупно	Мушко	Женско	Укупно	Мушко	Женско	Укупно	Мушко	Женско
Пројекције становништва по регионима									
2021									
Београдски регион									
Укупно	1,621,708.0 0	770,547. 00	851,162. 00	1,716,709.0 0	808,025. 00	908,683. 00	1,740,376.0 0	820,125. 00	920,251.0 0
0-4	77,548.0 0	39,860. 00	37,687. 00	84,961.0 0	43,536. 00	41,425. 00	91,965.0 0	47,206. 00	44,759.0 0
5-9	87,507.0 0	44,929. 00	42,578. 00	86,765.0 0	44,413. 00	42,353. 00	92,047.0 0	47,164. 00	44,883.0 0
10-14	82,059.0 0	42,133. 00	39,927. 00	82,813.0 0	42,498. 00	40,315. 00	82,856.0 0	42,532. 00	40,324.0 0
15-19	77,108.0 0	39,572. 00	37,535. 00	79,120.0 0	40,599. 00	38,521. 00	79,160.0 0	40,628. 00	38,532.0 0
20-24	73,215.0 0	37,637. 00	35,578. 00	83,830.0 0	42,023. 00	41,807. 00	83,891.0 0	42,068. 00	41,823.0 0
25-29	84,471.0 0	43,184. 00	41,287. 00	109,717.0 0	52,683. 00	57,034. 00	109,813.0 0	52,763. 00	57,060.0 0
30-34	98,432.0 0	49,332. 00	49,100. 00	125,700.0 0	60,194. 00	65,506. 00	125,830.0 0	60,283. 00	65,547.0 0
35-39	124,714.0 0	60,666. 00	64,148. 00	138,057.0 0	68,749. 00	71,308. 00	138,237.0 0	66,870. 00	71,367.0 0
40-44	131,982.0 0	64,530. 00	67,452. 00	136,819.0 0	66,919. 00	69,900. 00	137,060.0 0	67,084. 00	69,976.0 0
45-49	120,702.0 0	58,725. 00	61,977. 00	124,187.0 0	60,082. 00	64,105. 00	124,501.0 0	60,296. 00	64,205.0 0
50-54	107,324.0 0	51,844. 00	55,479. 00	109,985.0 0	52,680. 00	57,305. 00	110,403.0 0	52,958. 00	57,445.0 0
55-59	103,734.0 0	48,595. 00	55,140. 00	105,579.0 0	49,012. 00	56,567. 00	106,177.0 0	49,393. 00	56,784.0 0
60-64	107,289.0 0	48,598. 00	58,691. 00	108,393.0 0	48,596. 00	59,797. 00	109,310.0 0	49,153. 00	60,157.0 0
65-69	119,618.0	52,788.	66,829.	119,442.0	52,210.	67,232.	120,967.0	53,073.	67,893.0

	0	00	00	0	.00	00	0	00	0
70-74	99,461.0	41,451.00	58,010.00	98,344.0	40,587.00	57,757.00	100,223.0	41,538.00	58,685.0
	0	00	00	0	.00	00	0	00	0
75-79	51,642.0	20,699.00	30,943.00	50,837.0	20,162.00	30,675.00	52,344.0	20,851.00	31,493.0
	0	00	00	0	.00	00	0	00	0
80 и више	74,903.0	26,101.00	48,801.00	72,161.0	25,083.00	47,079.00	75,593.0	26,277.00	49,316.0
	0	00	00	0	.00	00	0	00	0

Према овим пројекцијама, а у складу са утврђеним % односима становништва, 2021. године на општини Чукарица живеће нешто више од 187.464 становника, што је за 3,5% више од садашњег броја Чукаричана.

IV Пољопривредни показатељи општине Чукарица

Чукарица¹³ спада у градске општине са значајном површином под пољопривредним земљиштем, повољним климатским приликама, добрим условима и традицијом у гајењу воћа и поврћа. То сигурно представља ресурс за потенцијални развој пољопривредне делатности (мада се само 3,8% укупног пољопривредног земљишта на територији Београда налази на територији Чукарице). Укупна површина пољопривредног земљишта на територији општине износи 8.109 хектара, од тога обрадиве површине чине 7.580 хектара. Велике површине пољопривредног земљишта нису у функцији и то из више разлога-неповољна старосна структура пољопривредних домаћинстава, уситњеност парцела, слаби финансијски ефекти на тржишту пољопривредних производа, низак ниво приноса са малим улагањима и интезивном производњом, одсуство носилаца организоване производње и откупа пољопривредних производа у општини, још увек слабе подстицајне мере и недовољна средства из буџета Републике Србије за развој пољопривреде.

Проблеми у области пољопривредне производње у општини Чукарици, карактеристични за целокупан сектор ове гране привреде у РС, могу се свести на:

- Деценијско смањење дохотка у овој области,
- Смањење страних инвестиција
- Смањење куповне моћи потрошача.

Проблеми у области пољопривреде се базирају и на последицама које су резултат климатских промена на глобалном нивоу, енергетских ограничења и економске рецесије, без стратешких мера државе у новонасталим околностима. Такође, један од евидентних проблема је и девастирање

¹³ Стратешки план развоја градске општине Чукарица 2014 - 2020, стр 37

пољопривреде од стране прерађивачке индустрије, трговине и банкарског сектора, што утиче на неефикасност целокупног аграра, са следећим последицама:

- Константно повећање цена аграрних инпута,
- Пораст диспаритета цена на штету пољопривредних производа, уз високе марже у трговини,
- Непримерено дуго рокови плаћања и непоштовање тих рокова.

Када је у питању улога банкарског сектора, висина каматних стопа је већа него за остале секторе привређивања, тако да смањење општег кредитног потенцијала опредељује пољопривредне произвођаче да смањују сетвене површине или сточна грла, или да се опредељују за екстензиван начин производње и улагања. Такође, због лошег искуства и неповерења према аграрној политици, веома је мали број регистрованих пољопривредних газдинстава на Чукарици (регистрована су свега 892 пољопривредна газдинства, од којих је око 600 активних).

На основу Статута општине Чукарице, надлежности Општине, када је пољопривреда у питању, односе се на мере заштите, коришћења и уређења пољопривредног земљишта на подручју општине у складу са актима Града. Такође, активност Одељења за финансије и привреду Општине Чукарице усмерена је на процес праћења пољопривредне производње и на мере противградне заштите. На нивоу Града Београда, послове из области пољопривреде обавља Секретеријат за пољопривреду. Ти послови се односе на подстицање и помагање пољопривредне производње и задругарства, доношење решења о висини накнаде за промену намене пољопривредног земљишта и обавези плаћања, као и обављање стручних, оперативних и аналитичких послова на изради предлога годишњих програма заштите, уређења и коришћења пољопривредног земљишта.

Собиром на то да Републички завод за статистику још није обрадио и објавио податке из Пописа пољопривреде из децембра 2012. године, нису познати актуелни и детаљни подаци који осликавају степен пољопривредне производње, технолошко стање, ниво стручног образовања пољопривредних произвођача, као ни попис материјалних добара са којима пољопривредници на Чукарици располажу. За сада је познато да је пописано 1.875 домаћинстава која се баве пољопривредном производњом.

Од укупно пољопривредне површине на Чукарици, која износи 8.109 ха, највећу површину обрадивог земљишта чине оранице и баште (6.263ха), пашњаци (385ха), воћњаци (483ха), ливаде (806ха), трстици и баре (84ха), рибњаци (60ха) и воногради (28ха). Када је у питању квалитет пољопривредног земљишта, доминирају четврта и пета класа земљишта, док најмању површину заузима управо прва класа земљишта. Највише засејаних површина заузимају житарице, првосходно кукуруз, пшеница, јечам, раж, овас, а затим кромпир, парадајз, купус и кељ. Од

индустријског биља, доминирају уљана репица, соја, суцокрет и шећерна репа. Од воћних стабала, највише има стабала шљива, трешњи, јабука, вишњи, крушака, брескви и кајсија. Укупна површина шума на територији општине Чукарице износи 2.435ха (Статистички годишњак Београда 2011, на основу Пописа шумског фонда из 2005.године) од чега апсолутну већину заузимају лишћари.

Насеља у којима је присутна пољопривредна производња су Жарково, Железник, Остружница, Умка, пећани, Руца, Велика Моштаница, Рушањ и Фремчица. Пољопривредном производњом се баве углавном мешовита и претежно старачка домаћинства, док је присутан мали број већих и озбиљних пољопривредних произвођача.

Важно је напоменути да постоје значајни недостаци у инфраструктурној опремљености. То се, пре свега, односи на нефункционисање (углавном и непостојање) систем за наводњавање, као и врло лоше стање атарских путева на територији општине. Треба додати и низак технолошки ниво пољопривредне производње, застарелу пољопривредну механизацију, нерешене имовинско-правне односе, као и непостојање пољопривредног задругарства. То су свакако важни елементи свеукупног проблема са којима се привреда Чукарице сусреће и на њих у наредним годинама треба обратити посебну пажњу.

Према¹⁴ подацима Републичког завода за статистику, на Чукарици се налази укупно 2.959 хектара коришћеног пољопривредног земљишта, од чега оранице и баште обухватају 2.358 хектара (79,69%), воћњаци и виногради 135 хектара (4,56 %), ливаде и пашњаци 398 хектара (13,45%), окућнице 63 хектара (2,13%), расадници 3 хектара (0,1%) и остало земљиште 2 хектара (0,07%).

Засејано је укупно 2.358 хектара обрадиве пољопривредне површине. На највећем делу посејано је жито (1.971 ха или 83,59%), затим следи крмно биље (177 ха или 7,51%), индустријско биље (150 ха или 6,36%), бостан и јагоде (15 ха или 0,67%), а тек на малој површини кромпир и украсно биље (по 3 ха или 0,13%) и махунарке (2 ха или 0,08%).

општина	ПТ	оранице и баште (ха)										
		укупно	жита	махунарке	кромпир	шећер. репа	индустр. биље	поврће, бостан, јагоде	цвеће, украсно биље	крмно биље	остали усави	угари

¹⁴ Анализа стања пољопривреде и развојни потенцијал пољопривреде на Чукарици, Одељење за друштвене делатности и привреду и Канцеларија за локални економски развој, септембар 2017.

Чукарица	986	2358	1 971	2	3	/	150	15	3	177	1	36
----------	-----	------	-------	---	---	---	-----	----	---	-----	---	----

Табела 1. Оранице и башле

Около половину укупне количине посејаног жита чини кукуруз (862 ха или 43,73%), следе пшеница и крупник (740 ха или 37,54%), јечам (212 ха или 10,76%) и овас (118 ха или 5,99%).

општина	ПГ	жита (ха)						
		укупно	пшеница и крупник	раж	јечам	овас	кукуруз за зрно	остала жита за зрно
Чукарица	852	1971	740	14	212	118	862	25

Табела 2. Површине под житима

Од крмног биља највише се сеју детелина (108 ха или 61,01%) и луцерка (58 ха или 32,77%).

општина	ПГ	крмно биље (ха)						
		укупно	мешавина трава	кукуруз за силажу	детелина	луцерка	остало биље које се жање зелено	остало коренасто и зељасто биље
Чукарица	232	177	9	/	108	58	1	1

Табела 3. Површине под крмним биљем

Од индустријског биља сеју се сунцокрет (85 ха или 56,67%), уљана репица (35 ха или 23,33%) и соја (30 ха или 20%).

општина	ПГ	индустријско биље (ха)							
		укупно	дуван	хмељ	уљана репица	сунцокрет	соја	лековито и ароматично биље	остало инд. биље
Чукарица	33	150	/	/	35	85	30	/	/

Табела 4. Површине под индустријским биљем

Што се воћарства тиче, овом граном се бави 417 пољопривредних газдинстава и то на укупној површини од 120 хектара, а виноградарством 53 газдинства на 15 хектара. Интересантно је напоменути да највећи део површине под воћем (83,33%) заузимају екстензивни (традиционални) воћњаци, док се на само 16,67% површине простиру плантажни воћњаци (стални засади у којима

се редовно примењују савремене агротехничке мере и у којима је могућа механизована обрада). У виноградарству се гаје искључиво винске сорте и сорте за јело, док се сорте за вино са географским пореклом уопште не узгајају.

општина	ПГ	воћњаци (ха)			ПГ	виногради (ха)			
		укупно	плантажни	екстензивни		укупно	сорте за вино са геогр. пор.	остале вин. сорте	сорте за јело
Чукарица	417	120	20	100	53	15	/	12	3

Табела 5. Воћњаци и виногради

Када је производња воћа у питању, шљива је најзаступљеније коштичаво воће (41,67%), следе кајсије са 12,5% и вишње са 5%. У групи јабучастог воћа јабуке партиципирају са 10%, а крушке са 9,17%, док је најмање заступљено језграсто воће - ораси (8,33%) и лешник (3,33%).

општина	ПГ	воћне врсте (ха)												
		укупно	јабук е	крушке	брескве	кајсије	вишње	шљиве	ораси	лешник	остапо	малине	купине	остапо бобич. воће
Чукарица	417	120	12	11	3	15	6	50	10	4	8	/	/	1

Табела 6. Површине под воћним врстама

Укупна површина обрадивог земљишта која се наводњава износи 18 хектара (0,61%). Од тог земљишта 68,3% се наводњава површински, 11,7% орошавањем и 20% кап по кап. Главни извор воде за наводњавање јесу површинске воде које се налазе ван пољопривредног газдинства (34,10%), вода из водовода (27,8%) и подземне воде на пољопривредном газдинству (23,4%).

општина	начин наводњавања (%)			главни извор воде за наводњавање (%)				
	површински	орошавањем	кап по кап	подземне воде на ПГ	површинске воде на ПГ	површинске воде ван ПГ	вода из водовода	остаги извори
Чукарица	68,3	11,7	20,0	23,4	7,8	34,1	27,8	6,8

Табела 7. Начини наводњавања и главни извори воде за наводњавање

Значај сточарске производње на територији општине Чукарица се огледа пре свега кроз производњу сточарских производа који служе за исхрану становништва (јаја, мед и млеко), а делимично и као основа за прехранбену индустрију.

општина	говеда		свиње		овце		козе
	укупно	од тога: краве	укупно	од тога: крмаче	укупно	од тога: овце за приплод	
Чукарица	249	129	2803	233	1179	839	462

Табела 8. Број говеда, свиња, оваца и коза

Живинарство представља профитабилну активност за становнике општине Чукарица, који у највећем броју гаје кокошке, како за сопствене потребе тако и за продају, док пчеларство представља малу, али све атрактивнију делатност, те је број кошница пчела у константном порасту.

општина	коњи	кокошки	гурке	патке	гуске	остала живина	кошнице пчела
Чукарица	33	23264	504	270	101	566	2097

Табела 9. Број коња и живине по врстама и број кошница пчела

Број трактора, комбајна и прикључне механизације јесте показатељ развијености пољопривредне производње, а низак ниво опремљености газдинстава механизацијом представља лимитирајући фактор за развој пољопривреде. Подаци показују да је на нашој општини 97,41% једноосовинских, односно 98,43% двоосовинских трактора старије од десет година, док је застарелост комбајна стопостотна.

општина	једноосовински трактори			двоосовински трактори			комбајни		
	ПГ	власити		ПГ	власити		ПГ	власити	
		укупно	старији од 10 год.		укупно	старији од 10 год.		укупно	старији од 10 год.
Чукарица	224	232	226	638	699	688	34	34	34

Табела 10. Трактори и комбајни

На општини Чукарица регистровано је 1.326 пољопривредних газдинстава, при чему доминирају газдинства са малим бројем чланова - од једног до два лица, а носиоци су претежно мушкарци (84,64%).

општина	укупно	1 - 2 лица	3 - 4 лица	5 - 6 лица	7 и више
Чукарица	1326	1065	230	26	3

Табела 11. Газдинства према броју чланова и стално запослених на газдинству

Без обзира што има релативно велике површине плодног пољопривредног земљишта и повољне природне услове за бављење пољопривредом, општина Чукарица има веома мали проценат становништва које се бави искључиво пољопривредном производњом. Производња се обавља на уситњеним поседима, екстензивно, мешовита је, ситноробна и највећим делом усмерена на задовољавање сопствених потреба, а мањим на потребе тржишта. Производни вишкови се пласирају на локалним зеленим пијацама или се, у незнатним количинама, откупљују од стране већих прерађивача. Производи нису прилагођени тржишним захтевима, асортиман производње је преширок и условљава мале количине производа. Највећи број земљорадника поседује застарелу пољопривредну механизацију и слабо примењује савремена технолошка решења.

Као резултат наведеног, просечног пољопривредног произвођача у општини Чукарица карактерише лоша организација производње, недовољна стручност, неискуство у приступу тржишту репроматеријала и пољопривредних производа, застарелост механизације, неповољна старосна структура чланова газдинства и одсуство удруживања, због чега и није у способности да организује савремену, тржишно оријентисану, конкурентну и профитабилну производњу.

Иако аграрну политику дефинише ресорно Министарство, логично је да општина, као сервис грађана и прва степеница државне управе, заузме важно место у развоју пољопривреде на локалном нивоу. Стога би развојне потенцијале пољопривредне производње на територији општине Чукарица требало усмерити у следећем правцу:

Едукација пољопривредних произвођача. Обзиром да највећи број пољопривредника са Чукарице није школован за бављење пољопривредом, већ поседује само радно искуство из пољопривредне праксе, потребно је организовати обуке и стручне екскурзије како би се пољопривредници упознали са економиком и организацијом пољопривредних имања и стандардима ЕУ у пољопривредној производњи. Такође је неопходно пољопривредне произвођаче упознати са Стратегијом развоја пољопривреде Града Београда и Републике Србије и омогућити им појединачан рад са стручним лицима.

Организовање органске пољопривредне производње. Органска производња је заснована на принципима агроекологије, законски је регулисана и укључује контролу и сертификацију производње и производа. То је производња која настоји да унапреди пољопривреду лишавајући је свих састојака који су штетни по човека и природну околину. Овај облик производње у нашој земљи још увек није развијен, а требао би да буде, обзиром да је веома профитабилан и тражен на иностраном тржишту. Иако се тренутно занемарљив број произвођача бави сертификованом органском производњом, она је потенцијално средство за подизање животног стандарда пољопривредног становништва, те би могућност преоријентације на производњу органских

производа требало пажљиво размотрити. У том смислу неопходно је организовати едукацију произвођача, као и промоцију производа органског порекла који потичу са наше општине.

Осавремењивање механизације. Важан услов повећања продуктивности у пољопривредној производњи јесте набавка нове и савремене механизације. Због застареле механизације, ратари годишње изгубе у жетви 5%, док су губици у развијеним земљама мањи од 1%. Обнова механизације је спора и скупа, па би акценат требало ставити на подстицаје Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде, као и на субвенционисане кредите које ресорно Министарство обезбеђује у сарадњи са комерцијалним банкама.

Преусмеравање на економски исплативију пољопривредну производњу. Као што је већ речено, пољопривредна производња на општини Чукарица је мешовита („сваштарска“), а то је резултат вишедеценијске неадекватне аграрне политике. Пољопривреднике је, на првом месту, потребно усмерити на производњу оних култура за чији узгој постоје најповољнији природни услови. Обзиром да престојавање производње носи са собом извесне ризике, пожељно је осигурати повезаност са потенцијалним купцима/прерађивачима.

Продужење сезоне гајења воћа и поврћа. На територији општине Чукарица постоји укупно шест стакленика и педесет пластеника. Најважнији фактор продужења сезоне јесте постављање ових објеката у чему се такође треба ослонити на субвенције Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде.

Стандардизација пољопривредно-прехранбених производа. Велика загађеност хране довела је до пораста значаја стандарда производње, а у циљу испоруке производа који испуњавају одговарајуће прописе. Прилагођавање производње актуелним стандардима осигурава произвођачима добру позицију на домаћем и страном тржишту. Такође је неопходан и надзор над хемијским третирањем земљишта и производа, обзиром да су такве активности у нашој земљи ван сваке контроле, а имајући у виду да не постоји хемијско средство за заштиту биља које није неотровно за човека. Стровођење адекватне кампање, оријентисане на примену еколошких препарата, могло би да буде решење овог проблема.

Техничка помоћ пољопривредним произвођачима. Обзиром да је уочено да пољопривредна газдинства са територије наше општине у веома малој мери користе субвенције Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде, Канцеларија за локални економски развој покренула је акцију упознавања са актуелним конкурсима. У првом кварталу 2017. године општинска управа је испратила „Програм мера подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја града Београда за 2017. годину“, те је на адресе носилаца регистрованих пољопривредних газдинстава послала обавештења о објављивању Јавних позива за доделу подстицајних средстава у области воћарства и повртарства, сточарства, пчеларства и пољопривредне механизације. Подстицајна средства су била предвиђена за набавку и постављање опреме за пчеларство (у износу до 65.000,00 динара), противградних мрежа, система за наводњавање и пластеника (до 1.600.000,00 динара), куповину степних јуница (до 300.000,00

динара) и трактора (до 1.300.000,00 динара). Заинтересовани пољопривредни произвођачи су информисани о условима за подношење пријава, неопходној документацији, критеријумима рангирања, обавезама које настају у случају добијања субвенција, процедури исплате средстава, као и о начину и роковима подношења пријава. Такође им је омогућено преузимање свих образаца и пружена им је стручна помоћ приликом попуњавања пријава.

	воћарство повртарство	и сточарство	пчеларство	пољопривредна механизација
прихваћене пријаве	2	0	7	1
прихваћене пријаве (испод црте)	0	0	25	2
одбијене пријаве	4	1	20	2
повучене пријаве	2	0	0	0

Табела 12. Резултати јавних позива за доделу подстицајних средстава града Београда

Канцеларија за економски развој је промовисала и субвенције Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде, тако што је информисала пољопривреднике о актуелним јавним позивима (непосредним контактом и електронским путем) и пружала им помоћ приликом прикупљања документације. Бесорно Министарство је за подстицаје у пољопривредној производњи определило новчана средства у следећем износу:

- до 55.000.000,00 динара - за органску сточарску производњу;
- до 12.500.000,00 динара - за оснивање нових задруга и инвестиционе пројекте постојећих задруга;
- до 8.000.000,00 динара - за изградњу нових објеката за складиштење житарица, силоса и подних складишта, као и набавку нове опреме за објекте намењене складиштењу житарица; за изградњу хладњача и набавку нове опреме за хладњаче; за набавку опреме и машина за припрему производа за тржиште; за набавку нове опреме и изградњу објекта за смештај животиња;
- до 5.000.000,00 динара - за подршку инвестицијама у прераду и маркетинг воћа, поврћа, меса, млека, грожђа и производа рибарства;
- до 3.000.000,00 динара - за очување животињских генетичких ресурса; за производњу садног материјала, сертификацију и клонску селекцију; за опрему у пчеларству; за набавку нове опреме за рибњаке, као и машина за припрему производа за тржиште; за набавку нове опреме којом се штити добробит животиња; за набавку нове опреме за производњу конзумних јаја; за наводњавање; за набавку пластеника; за набавку нових прикључних машина за обраду земљишта, прихрањивање, ђубрење, сетву, садњу, бербу и транспорт; за набавку опреме за заштиту биља; за набавку нове опреме за манипулацију, одлагање, сепарацију и дистрибуцију чврстог и течног стајњака; за набавку опреме за припрему и дистрибуцију сточне хране;

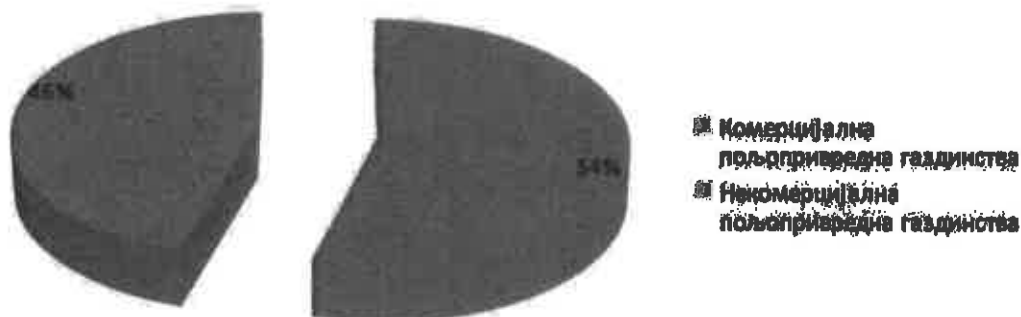
- до 2.500.000,00 динара - за регресирање осигурања усева и плодова;
- до 2.000.000,00 динара - за очување биљних генетичких ресурса; за подизање вишегодишњих засада воћа, винове лозе и хмеља;
- 1.800.000 динара - за набавку новог трактора;
- до 500.000,00 динара - за промотивне активности у пољопривреди; за унапређење и сертификацију система безбедности и квалитета хране, органских производа и производа са ознаком географског порекла; за унапређење квалитета вина и ракије
- до 136.000,00 динара - за органску биљну производњу;
- до 25.000,00 дин/грло - за квалитетна приплодна грла;
- до 10.000,00 дин/грло - за набавку квалитетног приплодног материјала;
- до 10.000,00 дин/грло - за тов јунади, свиња, јагњади и јаради;
- 5.000,00 дин - за узгој телади за тов;
- 2.000,00 дин/ха - за биљну производњу и остваривање права на регрес за ђубриво;
- 720 дин/кошница - подстицај по кошници пчела.

Удруживање у задруге. Обзиром да главну производну снагу на општини Чукарица представљају мали пољопривредни произвођачи, за њих је удруживање у задруге од велике важности. Како и локална самоуправа има интерес да на њеној територији егзистирају стабилна удружења и задруге, општина Чукарица је пружио подршку задругарству и промовисала пројекат Министарства без портфеља задуженог за регионални развој и рад јавних предузећа које је издвојило 6.250.000,00 динара за формирање нових земљорадничких задруга, односно 12.500.000,00 динара за пројекте постојећих задруга.

Канцеларија за локални економски развој свакодневно пружа пољопривредницима информације и помоћ везану за реализацију програма Министарства пољопривреде, водопривреде и шумарства, као и помоћ око регистравања пољопривредних газдинстава и појашњења везаних за добијање повластица самом регистрацијом

Према последњим¹⁵ подацима и 2017. године у општини Чукарица има евидентираних 1.641 пољопривредно газдинство, од којих је 892 пољопривредна газдинства комерцијалног типа.

¹⁵ Општина Чукарица, Канцеларија за ЛЕД 2018.

Оно што је уочено и потврђено кроз податке општине јесте да иако две трећине општине Чукарица представља рурална средина са великим површинама пољопривредног земљишта, приноси од пољопривреде на Општини су веома мали.

Канцеларија за локални економски развој Општине Чукарице врши повремену интеракцију са пољопривредним газдинствима, посебно у домену информисања у вези са актуелним субвенцијама државе, као и промоцијом бенефита који се остварују регистрацијом некомерцијалних газдинстава. Такође, уочено је да не постоји системско бављење пољопривредном као облашћу привреде, већ се активности усмерене на њен развој свODE на појединачну иницијативу особа распоређених у канцеларији за локални економски развој.

Уочено је такође да постоји значајан сегмент пољопривредних газдинстава које су претежно заинтересоване за преименовање пољопривредног земљишта у грађевинско, што указује на неинтересовање власника пољопривредног земљишта и пољопривредника уопште, на суштинско бављење пољопривредном производњом, већ да преименовањем земљишта планирају да га искористе у друге сврхе.

Ове ово указује на то да не постоји системски приступ развоју пољопривреде као гране привреде, већ да се њен развој своди како на индивидуалне иницијативе како од стране пољопривредника, тако и од стране Општине.

Такође, важно је напоменути да за комерцијална пољопривредна газдинства Држава одваја извесну количину средстава кроз субвенције и подстицање развоја, али да је процедура аплицирања веома компликована и захтевна. Наиме, број докумената као и институција у којима се та документа добијају је значајан, те захтева поред, значајних издавања за таксе које прате издавање ових потврда и значајно време прикупљања документације, за неизвештан резултат у смислу добијања субвенција.

Због тога је веома важно да се пољопривреда као таква обрађује на нивоу привредне гране уз третман пољопривреде као бизниса, а не примарне обраде земљишта и узгоја пољопривредних култура или других њених облика. То захтева проактиван приступ Општине како у едукацији пољопривредних газдинстава, тако и у броју иницијатива ка граду и држави, којима ће указати на неопходност развоја не само пољопривреде, већ и ободних делова града.

V Еколошки оквири општине Чукарица

Територију¹⁶ Градске општине Чукарице одликује присуство бројних природних и еколошки вредних ресурса. Међу еколошке ресурсе од значаја не само за општину Чукарицу већ и за читав град Београд, сврставају се:

1. Просторна целина која обухвата Макиш (заштитна зона водоизворишта Београда)
2. Подручје Аде Циганлије и Савског језера,
3. Просторна културно-историјска целина Кошутњак, која заједно са комплексом Хиподрома и Старе шећеране, као и суседним Топчидером (ван граница ГО Чукарице) чини јединствену просторну целину,
4. Природно крашко језеро Ракина бара у Сремчици
5. Излетиште и ловиште Липовичка шума (део),
6. Заштићена природна добра,
7. Заштитно зеленило.

Ипак, већина ових ресурса угрожена је, у већој или мањој мери, штетним антропогеним деловањем, које се манифестује у следећим еколошким проблемима:

1. Недовољно изграђена канализациона мрежа и непостојање постројења за пречишћавање отпадних вода. Највећи део фекалних отпадних вода испушта се у Топчидерску реку, затим у Железничку реку, која је, заједно са Ракином баром, постала отворени колектор отпадних вода, и у слив Остружничке реке, где своје отпадне воде испуштају половина насеља Сремчица, као и читава насеља Остружница, Умка, Велика Моштаница и Руцка.

¹⁶ Стратешки план развоја градске општине Чукарица 2014 - 2020, ст 65

2. Индустијско загађење – На садашњем нивоу привредно-економског развоја, индустрија у Чукарици није велики извор загађења, јер мало објеката ради пуним капацитетом, а највећи број њих не ради. Међутим, постојеће индустријске зоне треба посматрати као потенцијалне загађиваче у случају обнављања и/или развоја нових индустријских процеса који могу загадити животну средину. Овде треба додати и велики број занатских, механичарских радњи, где се као проблем јавља знатна количина отпадних уља.
3. Аеро-загађење-Велики број котларница и индивидуалних ложишта
4. Јавне чесме (Беле воде, Змајевац) најчешће нису за употребу (изузев воде са Хајдучке чесме у Кошутњаку, чији квалитет воде ретко и незнатно одступа од норми).
5. Клизаште на Умци представља истакнуту природну непогоду потпогнута антропогеним фактором.
6. Бука-Поред прометних саобраћајница, укључујући и обилазницу око Железника, присутна бука од друмског саобраћаја. Такође је присутна и бука од железничког саобраћаја, у непосредној близини пруге. Као посебан облик издваја се бука од авиона приликом прелетања Бановог брда и Жаркова, као последица кочења приликом слетања на Оурчински аеродром.
7. Дивље депоније-Депоније грађевинског шута (дуж старог Обреновачког пута, у Железнику код гробља Орловача, као и на путу који води од железника ка Сави)и ауто-отпад. Локалним планом управљања отпадом Града Београда идентификоване су и следеће локације дивљих депонија:
 - Ибарска магистрала- више локација
 - Преко пута пијаце на Видиковцу, Улица пилота Михајла Петровића
 - Радничка код броја 39
 - Обалских радника 22-23, преко пута.
8. Објекти и постројења одређеног степена хазарда на животну средину:
 - „Еопетрол“ Савска, стовариште нафтних деривата,
 - Ранжирна станица Макиш, железнички транспорт,
 - „Југопетрол Београд“ Радничка, стовариште нафтних деривата,
 - Викенд насеље „Партизан“ на Ади Циганлији.

Чукарички рукавац¹⁷ представља део природне целине аде Циганлије, полуострва на реци Сави (некада острво), које се налази на око 4км од центра Београда, Ада Циганлија представља спортско-рекреативни, културни, туристички центар града Београда, а такође већим делом припада зони непосредне заштите изворишта београдског водовода.

Подручје Чукаричког рукавца је најдеградиранија зона Аде Циганлије, која је оптерећена вишегодишњим таложењем хемијских полутаната индустријског порекла (индустријски капацитети лоцирани дуж Топчедерске реке), санитарним отпадним водама из

¹⁷ Сратешки план развоја градске општине Чукарица 2014 - 2020, ст 66

канализационог система града Београда и загађујућим материјама ослобођеним током активности које се одвијају на води и у приобаљу (постојећа пловила, спотови на води, сервисирање пловила и др.)

Према Генералном урбанистичком плану Београда до 2021, Чукарички рукавац је предвиђен за изградњу савремене марине, за пријем, боравак у води и на сувом и сервисирање рекреативних пловила. Ово је једна од две предвиђене локације за овакве садржаје на води (друга марица „Дорћол“ на Дунавском кеју).

Топчидерска река је еколошки проблем уско везан за Чукарички рукавац. Она својим фекалним компонентама и индустријским отпадним водама које потичу из подавалских насеља и раковичке индустријске зоне, угрожава животну средину, и то не на само подручје ушћа у реку Саву, него и шире. Из тих разлога Градска општина Чукарица је једна од три градске општине које су 2008.године покренуле иницијативу за решавање проблема загађења Топчидерске реке. Формирана је радна група, која је успешно прикупила неопходне податке и подлоге за израду Регулационог плана посебне намене. Водећу улогу у решавању наведеног проблема преузела је Управа за воде градског Секретеријата за комуналне и стамбене послове.

Заштитна зона београдског водоизворишта – Макиш је у извесној мери нападнута нехегијенским насељима, бесправном градњом и депонијама. За ову зону у изради је „Студија заштите водоизворишта Макиш“, коју, већ неколико година уназад, ради Институт „Јарослав Черни“.

Ракина бара у Сремчици представља једино природно крашко језеро на подручју града Београда. Према званичним подацима, ово крашко језеро је дуго 180 м, а широко 110 м, а дубоко око 2 м. Водом се снабдева од падавина, као и са два извора у близини, и једино природно језеро у Београду. Међутим, последњих година Ракиној бари прети ишчезавање, делом због природних пукотина на дну језера (крашки терен), а делом због људских немара. Ракина бара је донедавно била рецепијент комуналних отпадних вода и сметлиште, али је изградњом канализационе мреже и акцијама чишћења приобаља од ПЕТ амбалаже и осталог чврстог комуналног отпада њено даље загађивање заустављено. Данас највећи проблем представља недовољан доток свеже воде за биолошко прехранивање језера, те је језеро обрасло непожељном вегетацијом (шипракје, трска, рогоз) која прети да угрози опстанак језерског екосистема.

Индустријска зона у Железнику – простор некадашње фабрике машина „Иво Лопа Рибар“ данас представља браунфилд локацију, угрожену дугогодишњим радом фабричког комплекса. Далом је на овој локацији стационирана фабрика за израду металне амбалаже за прехранбену и хемијску индустрију ФМП, која је измештена са Чукаричке падине. ФМП група је у овај погон уложила знатна финансијска средства ради санирања вишедеценијског загађења земљишта, изградње нове комуналне инфраструктуре и реконструкција запустеле хале према европским стандардима. Како је предвиђено да ова локација буде намењена индустрији и наредних деценија, мора се нагласити да постоји опасност од загађивања животне средине уколико развој индустрије не буде пратио стандарде у заштити животне средине.

На основу података Градског завода за јавно здравље, на мерном месту у Пожешкој, у периоду од 2007. до 2011. године, средње годишње концентрације чађи и азот-диоксида су се кретале у границама дозвољених вредности. Међутим, уколико се као гранична вредност за NO_2 узме $40 \mu\text{g}/\text{m}^3$, колико је за календарску годину прописано новом Уредбом о условима за мониторинг и захтевима квалитета ваздуха, може се приметити да је 2011. године измерена вредност била на самој граници дозвољене.

Средње годишње концентрације суспендованих честица пречника мањег од 10 микрона прекорачују граничну вредност за календарску годину ($40 \mu\text{g}/\text{m}^3$), прописану Уредбом о условима за мониторинг и захтевима квалитета ваздуха током читавог мерног периода (2008-2012), али су у границама толеранције (до $48 \mu\text{g}/\text{m}^3$).

Институт за јавно здравље „Др. Милан Јовановић-Батут“ мери загађеност ваздуха пореклом од друмског саобраћаја на раскрсницама у Београду. На подручју Чукарице од 2009. године постоји једно мерно место за праћење аеро-загађења под утицајем саобраћаја-раскрсница Баново брдо (угао Пожешке и Кировљеве улице). У наредној табели дати су резултати испитивања квалитета ваздуха на раскрсници Баново брдо у периоду од 2009. до 2011. године.

Будући да преко територије општине Чукарице прелази део трасе унутрашњег магистралног полупрстена, за анализу постојећег стања квалитета животне средине од значаја су и мерења која је извршио Градски завод за јавно здравље Београда, обављена за потребе изградње прве фазе ове саобраћајнице, те ћемо овде приказивати резултате тих циљаних мерења.

Контрола квалитета¹⁸ површинских вода на територији града Београда обухвата испитивања великог броја физичко-хемијских, хемијских и микробиолошких параметара. Систематска контрола се врши ради процене бонитета водотока, праћења тренда загађивања вода и способности самопрочишћавања, као и оцене подобности за водоснабдевање, рекреацију грађана и наводњавање, а у циљу заштите изворишта водоснабдевања, заштите здравља становништва, очувања квалитета водених ресурса и превенција укључивања перзистентних опасних неорганских и органских материја у ланце исхране.

Мониторинг квалитета површинских вода на подручју Чукарице се спроводи на реци Сави (профил Макиш), Топчидерској реци (испод моста код Хиподрома) и на Железничкој реци (испод моста код фабрике „Пола“), као и на Савском језеру.

Река Сава је номинално сврстана у водоток ИИ категорије. Ова класа подразумева воде које су подесне за купање, рекреацију и спортове на води, за гајење мање племенитих врста риба, као и воде које се уз класичне методе обраде (коагулација, филтрација и дезинфекција) могу употребљавати за снабдевање насеља водом за пиће и у прехранбеној индустрији.

Квалитет реке Саве може се потпуније сагледати поређењем са резултатима у претходном периоду, пошто се контрола обавља на истим местима, истом динамиком и са истим параметрима. Профил Макиш, код водозавода београдског водовода, најважнији је на Сави, па су на њему испитивања најчешћа и најобимнија.

Са аспекта водоснабдевања, веома је значајно да у Сави токсичне и канцерогене материје или нису регистроване или су нађене у минималним концентрацијама које немају посебан здравствени значај, нити значајније утичу на хидробионте.

Језеро на Ади Циганлији¹⁹ је од посебног интереса за Београд због тога што има двоструку намену – као извориште водоснабдевања и као рекреационо подручје. Комплетан простор Аде Циганлије третира се, према ГУП Београд 2021. и важећим прописима у просторно-планском, културном, санитарном, водопривредном и еколошком смислу, као значајно извориште водоснабдевања и најатрактивнија зона рекреације и забаве у Београду.

¹⁸ Стратешки план развоја градске општине Чукарица 2014 - 2020, ст 73

¹⁹ Извор података: Квалитет воде Савској језера на Ади Циганлији 2011. године, Градски завод за јавно здравље Београд, Београд, 2012; Квалитет животне средине Града Београда у 2011. години, Секретаријат за заштиту животне средине Београд, ГЗЈЗ, РСЗ, Београд, 2012.

Комплетна Ада Циганлија и окружење језера са макишке стране представљају зону непосредне заштите (зона 1) и ужу зону санитарне заштите (зона 2) изворишта Београдског водовода, у којој се налази 19 рени бунара (бунари са хоризонталним дренажима). Ово купаче, и друге кориснике акваторије, обавезује на посебан, строжији режим понашања него на другим купалиштима.

Вишенаменска функција језера на Ади Циганлији намеће потребу свеобухватног системског мониторинга квалитета воде. Секретаријат за заштиту животне средине града Београда усвојио је на Окупштини Града Програм контроле квалитета воде Савског језера на Ади Циганлији у 2011. години, чију је реализацију поверио Градском заводу за јавно здравље Београд, као овлашћеној и акредитованој институцији за ове послове.

На квалитет воде језера директно или индиректно утичу: квалитет воде реке Саве, вода од прања филтера на погону Макиш Београдског водовода која се улива у таложницу, бројни објекти на обалама језера, национална и међународна спортска такмичења и културна догађања на језеру, активности на одржавању акваторије и приобаља, као и број и понашање купача.

На обалама језера урађене су плаже, и са макишке и са савске стране, а на њима се у данима викенда окупи и преко 100.000 купача. Уважавајући чињеницу да се плаже простиру на преко 4 км обале, и препоруке Светске здравствене организације да на сваких 500 м отвореног купалишта треба имати по једно контролно место, Секретаријат је програмом предвидео повећање броја контролних профила са један на четири.

Два најважнија циља мониторинга квалитета воде Савског језера везана су за заштиту постојећег изворишта водоснабдевања београдског водовода и обезбеђење услова за здравствено безбедну рекреацију грађана. Потребно је, ипак, нагласити да, у складу са важећим Законом о водама и концептом заштите и коришћења површинских и подземних вода, водоснабдевање становништва има приоритет над свим другим облицима коришћења водних ресурса, што се мора стално имати у виду приликом планирања активности на овом подручју, без обзира на изузетан значај Аде Циганлије као рекреативног центра.

Језеро на Ади Циганлији и таложница представљају јединствену функционалну целину, што је од посебног значаја за квалитет воде у језеру.

Површина језера је око 80ха, у зависности од нивоа воде. Дужина обале је 7.540 м, а осе језера 4.000 м, док му је просечна ширина око 200 м. У језеру постоје две секције неједнаке дубине, одвојене подводном превлаком ширине скоро 100 м, при чему је секција уз таложницу дубља за око 1,3 м уз таложницу него уз Чукарочки рукавац. Средња дубина језера је 7,23 м, а максимална 13,7 м, тако да је запремина воде око 6 милиона кубних метара.

Површина таложнице је око 20 ха, дужина обале 2020 м, а осе акваторије око 800 м. Просечна дубина је 6,49 м, а максимална 9,8 м, што говори да је таложница глиња од језера. Запремина воде је око 1,3 милиона метара кубних. У таложницу се, осим вода Саве, убацују и вода од прања филтера на постројењу Макиш и вишак савске воде који није могао бити искоришћен за производњу воде за пиће:

Једини доток воде у језеро из таложнице, односно реке Саве, и то гравитационо при нивоу Саве вишем од 72 мнв, или преко црпне станице при нижим водостајима. Просечно време задржавања воде у таложници је 42 дана (што је изузетно важно за редукацију броја бактерија доспелих из Саве), а у језеру 189 дана.

Радови на чишћењу језера (продубљивање и планирање дна) обављени су последњи пут 1988/1989. године, а измуљивање таложнице 2003. године. Таложење суспендованих материја у језеру је ограниченог обима, јер таложница задржава практично све суспендоване материје доспеле из Саве.

Црпна станица на превлаци према Чукарчком рукавцу је реконструисана 2006. и 2007. године, чиме је омогућено контролисано пребацивање воде у Чукарочки рукавац и обезбеђена проточност језера, што се одразило и на побољшање квалитета воде језера.

У 2011. години, у складу са препорукама Светске здравствене организације да на сваких 500 м отвореног купалишта треба имати једно контролно место, квалитет воде језера се контролисао на 4 профила: „Дечији базен код судијског торња“, „Округло купатило“, „Рени бунар РБ 12-1“ и „Рени бунар РБ 14-1“. У току предсезоне, купалишне сезоне и непосредно по завршетку сезоне, узорци за испитивање узимани су два пута недељно.

Резултати обављених испитивања показују да је ситуација нешто неповољнија у односу на претходну годину. Са аспекта здравствено безбедне рекреације квалитет воде у купалишној

сезони већ пету годину заредом одговара препорукама Светске здравствене организације, које дозвољавају да годишње, у купалишној сезони, одступа до 10% узорака према микробиолошким параметрима (9,8% у 2011.). Ово је нешто лошије него претходних пар година.

Битно је напоменути да су, са аспекта здравствено безбедне рекреације грађана и заштите подземних вода, односно изворишта београдског водовода, током целе године концентрације контролисаних опасних загађујућих материја (фенол, минерална уља, амонијак, нитрити, нитрати) биле знатно ниже од МДК, а најчешће на самом прагу детекције или испод прага детекције за примењену методу. Санитарно – микробиолошки статус језера био је током највећег дела купалишне сезоне релативно задовољавајући, мада је повремено долазило до краткотрајних погоршања у односу на прописима захтевани квалитет. Константно ниске концентрације суспендованих материја (1–4 мг/л) указују на то да таложница веома успешно обавља своју функцију елиминисања ових материја доспелих их Саве или са постројења „Макиш“. Концентрација суспендованих материја, глобално посматрано, најнижа је у периоду од 2008. до 2011., али генерално у границама вишегодишњег просека. Ово доприноси заштити подземних водоносних слојева од евентуалног загађења токсичним материјама адсорбованим на суспендованим честицама.

Топчидерска река прихвата веће количине отпадних вода, које даљемо превазилазе капацитет самопречишћења реципијента, па је ситуација веома лоша у последњих 10 година. Резултати контроле показују да у хемијском погледу главни проблем представља висок садржај органских материја, који доводи до поремећаја кисеоничког режима. У екстремним случајевима долази и до преласка у септичко стање, утинућа водених организама и појаве непријатних мириса. Ова појава се региструје скоро сваке године у доњем току Топчидерске реке и Чукарничком рукавцу.

Квалитет воде Топчидерске реке мери се у близини ушћа ове реке у Саву (на профилу испод моста код Хиподрома). Топчидерска река је током 2011. године константно била ван граница ИИ класе речних вода, и то 8 узорака у физичко – хемијском и санитарно – микробиолошком погледу, а 2 узорка су одступала само због измењених појединих физичко – хемијских параметара. Ситуација је константно лоша и неизмењена већ више година.

Железничка река тече преко територија насеља Оремчица и Железник, прима неколико притока и обухвата површину слива од 29,5 км². Нема слободно ушће у Саву него се улива у ретенциони басен у Макишу. Одатле воде отичу мелиорационим каналима до црпне станице којом се врши препумпавање у Саву свих унутрашњих вода из брањеног подручја Великог Макиша. Железничка река спада у ред бујичних токова због неуређеног режима отицања. Корито је једино регулисано

дуж комплекса Фабрике металних производа (некадашњи „Иво Лола Рибар“) и железничке ранжирне станице, чиме је само делимично решен проблем заштите од плављења.

Железничка река је током 2011. године константно била ван граница ИИ класе речних вода, а сви узроци су одступали у физичко – хемијском и санитарно – микробиолошком погледу. Ситуација се глобално може окарактерисати као стандардно веома лоша.

Подземне²⁰ воде имају важну улогу у хидрографији овог подручја. Нарочито је значајна појава подземних вода у Макишу, због водоснабдевања Београда. Резервоари и колектори подземних вода су шљункови, пескови и песковите глине. Издан је дубине 1,5 – 2,0 м, у алувијалним седиментима непосредно уз Саву 0 – 1 м, док је на високим речним терасама дубина нивоа издани 6 – 12 м.

Издан у Макишу формира се под утицајем површинских вода (првенствено инфилтрацијом савских вода), као и инфилтрацијом атмосферских вода. О доминантном утицају савских вода у храњењу издани у алувијалној равни Саве сведоче и колебања нивоа подземних вода која се подударају са колебањем водостаја Саве. Макиш се још храни и површинским водама Железничке реке, која понире у своје шљунковито корито на ободу макишког поља.

Постојеће стање подземних вода је процењено на основу података о квалитету воде јавних чесми, добијених на основу мониторинга који спроводи Градски завод за јавно здравље Београд.

Јавне чесме – За разлику од воде за пиће из београдског водовода, која се у пречишћеном стању испоручује корисницима, изворска вода са јавних чесми се захвата и користи у „сировом“ стању, што значи без претходног пречишћавања и дезинфекције. Из тог разлога, она је меродаван показатељ стања квалитета подземне воде.

Вода за пиће – Постојеће стање (квалитет) воде за пиће процењено је на основу резултата редовног мониторинга, који спроводи Градски завод за јавно здравље Београд, као и на основу унутрашње стручне контроле на локацијама објеката за пречишћавање воде (Беле воде, Макиш, Попчидер) и на местима употребе воде – из резервоара и дистрибутивне мреже (испитивање изводи служба за санитарну контролу београдског водовода).

²⁰ Стратешки план развоја градске општине Чукарица 2014 - 2020, ст 76

Резултати физичко – хемијских анализа узорака воде за пиће из система БВС-а у 2011. години показују да је само 1% одступало од норми предвиђених правилником. У узорцима воде за пиће из резервоара и из водоводне мреже најчешће и, заправо, једино одступање од прописаних норми регистровано је у погледу мутноће и садржаја гвожђа, док у узорцима са инсталација нису регистрована одступања ни једног испитаног параметра. Изузев наведених одступања, сви други испитани физичко – хемијски параметри у узорцима воде за пиће су били у оквиру максимално дозвољених вредности, с тим што треба нагласити да полициклички ароматични угљоводоници, полихлоровани бифенили, органохлорини, органофосфорни пестициди, феноли, цијаниди, минерална уља, алкилбензолсулфонати, токсични метали (жива, олово, кадмијум, хром) и нитрити нису детектовани, односно, били су на граници детекције, док су концентрације осталих параметара биле знатно испод максимално дозвољене концентрације (МДК). Са здравственог аспекта је повољно и то што су концентрације спроведених продуката дезинфекције биле знатно испод прописаних лимита (пет пута мање од МДК). У поређењу са ранијим годинама, укупно одступање од прописаних норми Правилника у физичко – хемијском погледу је на најнижој вредности у оквиру интервала од 1,0 – 1,7% за период од 2001. до 2011. године.

Резултати бактериолошких анализа узорака воде за пиће из система београдског водовода у 2011. години показују да је 3% одступало од Правилника. Најчешће одступање које се региструје је повећан укупан број аеробних мезофилних бактерија у 1мл воде, које су идентификоване као Бацилус сп.и/или сапрофитне коке, што само по себи нема значаја с обзиром на то да такав налаз није праћен присуством неког од других бактериолошких индикатора. У великом броју случајева је у питању континуирана бактериолошка неисправност на истим тачкама, као последица лоше изведене и/или лоше одржаване терцијарне дистрибутивне мреже (унутрашња водоводна мрежа објеката), старих и лоших или слабо одржаваних индивидуалних система за загревање воде. Посебан проблем су „дивљи“ прикључци, који су накнадно легализовани без унапређења техничких карактеристика, као и још увек присутно неовлашћено и непрописно прикључивање индивидуалних бунара са неисправном водом на градску мрежу у ободним градским насељима, чиме грађани, али и нека предузећа, постижу двојно снабдевање водом за пиће. Укупно одступање од прописаних норми Правилника у бактериолошком погледу се у периоду од 2001. до 2010. године кретало 4,0 до 9,4%, па се одступање од 3,0% у 2011. години може сматрати за знатно побољшање и оно указује на позитивне резултате активности на решавању неких од напред наведених проблема. Такође је потребно нагласити да су наши пописи строжи од страних, те би проценат одступања био знатно нижи уколико би се извршило усаглашавање домаћег прописа са страним нормама.

На основу резултата програма праћења у претходних 10 година, могуће је закључити да питка вода на датом подручју не садржи материје које би могле бити последица загађења животне средине

(тешки метали, минерална уља и друга органска једињења, тј. материје, нпр., полициклични ароматични угљоводоници).

На територији²¹ града Београда испитивање загађености земљишта спроводи Градски завод за јавно здравље. Број и распоред мерних места утврђују се и реализују у складу са Програмом испитивања загађености земљишта на територији Београда, који се усваја на годишњем нивоу.

На подручју Чукарице, у периоду од 2007. до 2011. године, број мерних места варира од 0 (2011) до 17 (2007). Локације мерних места су мењане из године у годину, у складу са Програмом, и обухватале су различите зоне – у оквиру санитарне заштите изворишта београдског водовода, у близини поменутих саобраћајница, у комуналној средини, у оквиру градских паркова и рекреативних површина, као и у оквиру индустријске зоне.

Резултати испитивања су тумачени у складу са новом Уредбом о програму системског праћења квалитета земљишта, индикаторима за оцену ризика од деградације земљишта и методологији за израду ремедијационих програма²², којом су граничне вредности за поједине параметре поштрене у односу на Правилник о дозвољеним количинама опасних и штетних материја у земљишту и води за наводњавање и методама њиховог испитивања²³. На основу резултата испитивања може се закључити да се квалитет земљишта на територији Чукарице не разликује битно од квалитета земљишта на територији читавог града. У највећем броју узорака јавља се повећана концентрација никла, што је последица природног састава земљишта на ширем подручју града Београда.

У оквиру зоне заштите изворишта водоснабдевања важно је напоменути да су, осим повећаних концентрација никла, у појединим узорцима земљишта (Макиш поље) регистровани резидуи пестицида ДДТ и након више деценија од престанка његове употребе. Такође, налаз пестицида атразина на локацији Макиш поље указује на то да се, и у оквиру наведене зоне заштите, у третирању пољопривредних култура користе хемијски препарати и агротехничка средства који могу да утичу на квалитет воде за пиће, што намеће потребу за даљим праћењем ових параметара у земљишту, као и у води за пиће након спроведеног поступка пречишћавања.

²¹ Стратешки план развоја градске општине Чукарица 2014 - 2020, ст 78

²² „Службени гласник РС”, бр. 88/2010.

²³ „Службени гласник РС”, бр. 23/94.

Земљиште у близини поменутих саобраћајница, поред повећаних концентрација никла, често бележи и повећање концентрације олова, што је директно последица коришћења горива са оловним адитивима. Понекад су забележене и повећане концентрације бакра и кадмијума.

Земљиште у близини индустријских објеката, односно у оквиру индустријске зоне у Железнику (испред улаза у стовариште „Инос“) има повећан садржај Пб, Зн, Цу, Ни, у дубљем слоју и Цд, а забележено је и присуство минералних уља. Овде треба имати у виду да се у непосредној близини локације налази Комплекс за прикупљање и обраду секундарних сировина (преузимање и припрема за даљи транспорт метала и металних производа), те се може претпоставити да је наведена појава у вези са активностима на самом Комплексу, као и условима транспорта сировина од/ до њега.

Када је реч о земљишту у оквиру комуналне средине и рекреативних површина, неопходно је издвојити резултате испитивања загађености земљишта на локацији Дечјег игралишта на Ади Циганлији (на почетку старог Макишког пута) због броја параметара који одсупају, екотоксиколошких карактеристика полутаната, као и могућег утицаја на здравље изложене популације, а пре свега деце. На овој локацији су у површинском слоју (на дубини од 10 цм) регистрована прекорачења концентрације већег броја опасних и штетних материја, и то: никла, бакра, ПАУ, минералних уља, као и присуство ДДТ и ПЦБ. Највероватнији узрок оваквог напаса представља претходно насипање терена земљом узетом са локације која је била контаминирана наведеним загађујућим материјама. Иако вредности наведених полутаната не прелазе граничне вредности за ремедијацију, на овој локацији би требало спровести извесне мере за побољшање стања земљишта, имајући у виду да деца директно ступају у контакт са земљиштем и преко удахнуте прашине бивају изложена штетном дејству ових полутаната.

Анализом резултата земљишта у оквиру градских паркова и рекреативних површина, дошло се до закључка да су земљишта ближа саобраћајницама знатно више контаминирана полутантима из саобраћаја него земљишта из делова паркова удаљених од поменутих саобраћајница. У том смислу, земљишта паркова и рекреативних површина у непосредној близини поменутих саобраћајница имају исте одлике као и земљишта у зони поред поменутих саобраћајница. Ова чињеница је веома важна јер је реч о парковима (рекреативним површинама), у којима су деца највише изложена штетном дејству загађивача из земљишта.

Резултати спроведеног испитивања квалитета земљишта у окружењу јавних чесми указују на то да у земљишту постоји повећан садржај опасних и штетних материја које могу да доведу до погоршања квалитета воде за пиће са тих изворишта и потенцијално угрозе здравље евентуалних

корисника. Најзначајнија одступања у погледу врсте и концентрација загађујућих материја констатована су у окружењу Хајдучке чесме на Кошутњаку (Пб, Ас, Цд, Зн, Цу, резидуи ДДТ-а у земљишту). Повећан садржај метала у земљишту у оквиру непосредне заштите каптаже Хајдучке чесме у вези је са неповољним утицајима пореклом од моторних возила, односно прометне саобраћајнице која пролази у непосредној близини, као и сплавина са више делова Кошутњака које се сливају у правцу чесме. Анализе воде које су спроведене последњих година показале су да у води са Хајдучке чесме нема прекорачења садржаја полутаната који су регистровани у земљишту, али је питање да ли ће се, и када, контаминација земљишта у окружењу негативно одразити и на квалитет воде за пиће са овог иначе веома посећеног објекта.

VI Спроведене активности дефинисане стратешким планом из области пољопривреде

Како се наводи у Извештају о имплементацији и мониторингу стратешког плана ГО Чукарица, у периоду 2016 - 2017 година спроведене су следеће активности:

1.1.9. Повећање²⁴ броја регистрованих пољопривредних газдинстава и едукација пољопривредних произвођача

У оквиру овог специфичног циља стратегије развоја општине Чукарица дефинисане су четири активности које се спроводе у контунитету:

- Подршка при регистрацији индивидуалних пољопривредних газдинстава
Информисање грађана о користима које могу имати од регистрације газдинства;
Појашњење процедуре регистрације
- Промоција пројеката намењених едукацији пољопривредних произвођача-
Информисање пољопривредних произвођача о актуелним програмима за стручно усавршавање (непосредним контактом и електронским путем)
- Подршка пољопривредним произвођачима при аплицирању за средства и кредите националних фондова- информисање пољопривредних произвођача о актуелним субвенцијама (непосредним контактом и електронским путем); пружање помоћи у прикупљању документације
- Подстицање на већи проценат контроле квалитета земљишта едукацијом пољопривредника и субвенцијама –Информисање пољопривредних произвођача о актуелним субвенцијама и о значају контроле квалитета земљишта као једне од основних мера за постизање високих и стабилних приноса доброг квалитета

²⁴ Извештај о имплементацији и мониторингу ГО Чукарица за 2016. и 2017. годину

- Подстицање на већи проценат осигурања усева и газдинстава едукацијом и добрим примерима-Информисање пољопривредних произвођача о могућностима регресирања осигурања усева и плодова (непосредним контактом и електронским путем)

1.1.10. Јачање институционалног оквира за производњу , праћење и организовање пољопривредне производње, откупа и пласмана производа

Две активности се спроводе у континуитету у оквиру овог специфичног циља:

- Подстицање на увођење стандарда ЕУ у производњи хране - Информисање пољопривредних произвођача о могућностима коришћења подстицаја за увођење и сертификацију система квалитета хране, органских производа и производа са ознаком географског порекла(непосредним контактом и електронским путем)
- Подстицање пољопривредника на удруживање у задруге, кластере - Информисање пољопривредних произвођача о могућностима коришћења подстицаја за оснивање нових задруга и инвестиционе пројекте постојећих задруга(непосредним контактом и електронским путем)

1.1.11. Обезбеђење инфраструктурних услова за развој пољопривреде

У оквиру реализације овог специфичног циља дефинисане су три активности:

- Уређење некатегорисаних атарских путева - С обзиром да је стање атарских путева било лоше током 2015.и 2016.године у сарадњи са пољопривредним произвођачима, задругама и месним заједницама, урађен је попис оштећених и неупотребљивих атарских путева које је хитно требало санирати ради омогућавања приступа обрадивим површинама. У том циљу пописано је 48 атарских путева приближне дужине 51000 метара путева који претходних 30 година нису поправљени. У наведеном периоду из средстава ГО Чукарица уређено је 23182 метара атарских путева и уклоњено 900 метара кубних шута и крупног отпада.

План уређења предвиђа наставак радова у осмом и деветом месецу 2017. кроз трећу фазу уређења на подручју Рушња, Железника, Умке и Велике Моштанице у дужини 4500метара.

- Израда елабората о изградњи каналске мреже за одводњавање и наводњавање – ово је у надлежности градског секретеријата за пољопривреду и ГО Чукарица нема механизма да утиче на ову активност.
- Побољшање квалитета система противградне заштите:
Противградна заштита је под ингеренцијом МУП-а Републичког хидрометеоролошког завода, који брину о лансираним рампима, противградним ракетама и њиховој исправности. Територија ГО Чукарица покривена је и из противградног центра „Букуља“, који одређује приоритете коришћења и употребу противградног система, у зони своје одговорности под коју дакле потпада и територија ГО Чукарица.

Из свега наведеног јасно се уочава да постоји значајна иницијатива подршке општине Чукарица из области пољопривреде а у надлежности Градске општине. Оно што је, међутим, нужно јесте да поред подстицаја и информисаности из области пољопривреде производње, потребан је активнији рад на мотивисању пољопривредних газдинстава да своја газдинства виде као бизнис, а не као производњу која ће обезбедити само нужне приходе за одржавање домаћинства.

Такође, потребно је успоставити јаснију подршку у промовисању пољопривредних производа произведених на територији Општине, те усмерити потрошњу грађана управо на производе који су предмет ове производње. Било би важно размотрити, активнију улогу општине Чукарица у стимулисању продаје производа са територије Општине на зеленим пијацама општине, кроз стварање повољнијих услова за пласман производа од стране пољопривредних газдинстава која су регистрована на Општини Чукарица.

МИСИЈА, ВИЗИЈА И ЦИЉЕВИ РАЗВОЈА ПОЉОПРИВРЕДЕ НА ОПШТИНИ ЧУКАРИЦА

У наставку ће бити представљена мисија, визија и циљеви у области развоја пољопривреде на општини Чукарица.

Мисија

Одговорно руковођење јавним добром и снажна подршка развоју Општине, привреде и појединца. Усмереност на заштиту права и стварање услова за дугорочан и стабилан раст.

Визија

Наша визија је да будемо синоним за градску општину која стапно поставља више стандард у области пољопривреде, која заједно са пољопривредним газдинствима на Општини, развија здраве производе, намењене исхрани Града као целине. Ми предвиђамо трендове, пратимо савремена достигнућа и стварамо услове да пољопривредници на територији наше општине, буду информисани али и способни да модерне технологије уводе и примењују.

Циљеви општине Чукарица у планском периоду:

1. Подизање капацитета пољопривредне производње на Општини
2. Континуирани рад на усавшавању људских ресурса и стручном оспособљавању кадровских капацитета у служби пружања услуга и подршке грађанима и пољопривредним газдинствима општине
3. Интензивирање иницијатива на развоју и подизању потенцијала граничних делова Општине, развоју и унапређењу пољопривредне производње
4. Успостављање блиских односа са пољопривредним газдинствима и пружања стручне помоћи око унапређења њиховог рада
5. Успостављање услова за имплементацију инфраструктурних радова на територији Општине који ће бити у служби развоја пољопривредне производње
6. Стварање услова за логистички развој Општине
7. Унапређење животног стандард и развоја пољопривредника на Општини

АКЦИОНИ ПЛАН

Приоритет 1	Стварање услова подршке Општине развоју пољопривредних газдинстава		
Мера 1.1.	Пружање непосредне подршке развоју пољопривреде од стране општине Чукарица		
Активност	Очекивани резултат	Индикатор	Рок извршења
Едукација запослених у вези са пружањем	Брже реаговање у смислу подршке и	Повећан број комерцијалних	2018 – 2019 година

подршке пољопривредним газдинствима	пружања комплетних информација пољопривредним газдинствима	пољопривредних газдинстава	
Успостављање стандарда информација која се пружају пољопривредним газдинствима	Двосмерност комуникације у смислу стварања јасних очекивања пољопривредних газдинстава од информативне подршке од стране Општине	Бржи проток информација у вези са субвенцијама и подршкама развоја од стране Града и Републике	2018 – 2019 година
Креирање информативног портала намењеног информисању пољопривредних газдинстава	Доступнија информисаност пољопривредних газдинстава о актуелним конкурсима и новим трендовима у пољопривреди	Подизање капацитета пољопривредне производње	2018 – 2019 година
Стварање услова за пружање стручне помоћи око попуне апликационог формулара за потребе конкурсања за субвенције	Олакшан начин аплицирања пољопривредних газдинстава за субвенциона средства	Повећање броја апликација за субвенције, подизање пољопривредне производње	2018 – 2022 година
Формирање Сениор центра за подршку изради бизнис планова за пољопривредна газдинства	Олакшавање аплицирања пољопривредних газдинстава на конкурсима за субвенције и подстицаје развоју	Повећање броја апликација за субвенције, подизање животног стандард најстаријих суграђана Општине	2018 – 2022 година
Мера 1.2.	Институционална подршка пољопривреди		
Успостављање преференцијалних услова пласмана пољопривредних производа, пољопривредних газдинстава регистрованих на општини	Већи пласман пољопривредних производа произведених на општини и стварање услова за условно сигуран пласман пољопривредне производње Општине	Подизање капацитета пољопривредне производње Општине	2018 – 2019 година
Промотивна подршка пољопривредним произвођачима	Стварање препознатљивости пољопривредне	Стимулисање пољопривредне производње	2018 – 2022 година

	производње на територији Општине		
Годишње анкетирање пољопривредних произвођача у вези са потребама подршке развоју	Стварање услова за предвиђање потреба пољопривредних газдинстава и формирање иницијатива за њихов развој	Број иницијатива за развој пољопривредне производње Града	2018 – 2022 година
Годишње анкетирање пољопривредних произвођача у вези са мерењем задовољства подршком Општине Чукарица	Стварање услова за предвиђање увођења нових услуга Општине, у циљу квалитетније подршке пољопривредним газдинствима	Број нових услуга намењених подршци пољопривредним газдинствима	2018 – 2022 година
Едукације пољопривредних произвођача из области развоја пољопривреде као бизниса	Информисање пољопривредних произвођача о стварању услова да пољопривредно газдинство развијају у омислу пословања	Подизање капацитета пољопривредне производње Општине	2018 – 2022 година
Инфосесије у вези са аплицирањем за средства намењена развоју пољопривреде	Непосредно информисање пољопривредних произвођача у вези са средствима за развој пољопривреде и начинима аплицирања	Подизање капацитета пољопривредне производње Општине	2018 – 2022 година
Приоритет 2	Стварање инфраструктурне подршке развоју пољопривреде Општине		
Мера 2.1.	Уређење некатегорисаних путева		
Уређење некатегорисаних путева на подручју Рушња	Уређени путеви на подручју Рушња	Стварање повољног инфраструктурног и логистичког амбијента	2018. година
Уређење некатегорисаних путева на подручју Железника	Уређени путеви на подручју Железника	Стварање повољног инфраструктурног и логистичког амбијента	2018. година
Уређење некатегорисаних путева на подручју Умке	Уређени путеви на подручју Умке	Стварање повољног инфраструктурног и логистичког амбијента	2018. година
Уређење некатегорисаних путева на подручју	Уређени путеви на подручју Велике Моштанице	Стварање повољног инфраструктурног и логистичког амбијента	2018. година

Велике Моштанице			
------------------	--	--	--

ЗАКЉУЧАК

Градска општина Чукарица има изузетан капацитет из области производње. Међутим, стиче се утисак одсуства системских мера које треба да доведу до унапређења и развоја из ове области. Оно што је уочено јесте слаба мотивација пољопривредних газдинстава да се баве производњом, те претежна потреба истих за преименовање земљишта у грађевинско и уступање или продаја истих ради обављања других врста делатности.

У том смислу, потенцијал који представља, скоро две трећине површине Општине Чукарица, бива тек делимично привредно активан и као такав представља снажан привредни губитак. Потенцијал који би у производњи пољопривредних производа, као и развоју саме пољопривреде, могао да донесе овај део града, представља добру базу за производњу примарне прехране за готово читаву територију Града Београда. Због тога је управљање овим добрима од изузетне важности, како привредне, тако и развојне.

Са друге стране, чини се да постоји снажан отпор пољопривредника да, да своја пољопривредна газдинства виде као бизнис и у том смислу да га развијају, унапређују и проширују. Претежан однос у оквиру овог сегмента привреде усмерен је на минималне производне капацитете, као и на производњу производа, који ће у коначном пласману обезбедити само основне приходе домаћинства. Због тога је веома важно удруживање пољопривредних домаћинстава у кластере и удружења, која би могла да остваре веће интересе како у домену обезбеђивања основних услова рада, тако и у сегменту пласмана производа.

Улога Градске општине Чукарица у подршци пољопривреди, са једне стране је ограничена надлежностима саме општине као јединице локалне самоуправе, док са друге стране она представља само информативни центар ка конкурсима и апликацијама за субвенције и кредитне аранжмане у вези са развојем привреде, а не и места где се финансијске бенефиције могу остварити.

Међутим, Градска Општина Чукарица са друге стране би требала да заузме проактивни приступ у ономе што може да оствари као таква, те да преузме иницијативу кроз промовисање, едукацију и стимулисање како производње, тако и пласмана резултата производње. Само синергијом општинске подршке и мотивацијом пољопривредних газдинстава, као појединаца и удружења, може се доћи до доброг и развојног резултата, те подићи укупни капацитети и побољшати принос.